

# Indian Opinion

No. 46—VOL. XVII. FRIDAY, NOVEMBER 21ST, 1919.

Registered at the G.P.O. as a Newspaper  
Price 1/6 per annum

## NOTES AND NEWS

MR. POLAK contributes to the October *Contemporary Review* an article entitled "A Grave Imperial Problem." Mr. Polak deals with the South African situation on which he is an authority. A useful purpose is served by thus placing before the British public the true state of affairs.

This is not the only way in which Mr. Polak is assisting our cause in England. By addressing gatherings and by corresponding with responsible Ministers of the Crown on the vital matters affecting us, he is doing great service and is entitled to our deep gratitude. The best evidence of his untiring activity is the successful inauguration of Indian Overseas Association of which H. H. the Aga Khan is the chairman.

A Durban firm of cigar and cigarette manufacturers, the principals of which are of foreign birth, dismissed an Indian clerk who had been in their service for many years to make room for a returned soldier, and at top pay, too. In other words, the Indian got the French look, says *On Guard*.

Not a thought that the Indian clerk may have been the most efficient! Much less is there the suspicion of the least regret that a man "who had been in their service for many years" should have been dismissed without any reason. No doubt the organ of Vigilance Association regards the incident with pride and gratification, but we venture to say that there are a great many others besides ourselves who will not.

There are certain South Africans who appear to have absolutely no conscience where coloured races are concerned. To their minds, the fact that a man is not white is sufficient to deprive him of every human right. He has, in fact, no claim on justice and fairplay. What was once proudly held up as British justice is now openly flouted and derided. There is only one test for them and that is: Is he white?

A cabled message has been received stating that Mr. E. Andrews, well-known to South Africa, was to leave Bombay for Natal on the 20th instant. Next to Mr. Gandhi himself, no better man could be sent from India to assist us in the coming crisis.

Applications for the post of Imam of the May Street Mosque Congregation are invited by the Honorary Secretary and Treasurer Mr. D. Fakir Yusuf, P.O. Box 100, Durban. Applicants should state age, qualifications and salary required, and when able to commence duties.

The London correspondent of the *Tribune* (Labour), sends the following account of Mrs. Sarojini Naidu's speech before the joint Parliamentary Committee:—  
"Lord Selborne welcomed her with the remark that the memorandum she had sent in illuminated their classic literature with a poetic touch. Mrs. Naidu made a striking picture as she eloquently pleaded the case of Indian women. She did it without the aid of

a note and in language as choice and moving as the greatest jurist could desire. She was perfectly at her ease, and no point was either overdone or omitted. She disclaimed the idea of making a speech. In truth it was an oration expressed in terms which would have done credit to some of the great masters of parliamentary eloquence."

## THE OUTLOOK

WHATEVER may have been in the mind of Mr. Malan, the then Acting Premier, when he promised the members of the House of Assembly a full inquiry into the whole Indian question, it is perfectly clear that the Government, on second thought, is determined to limit the Inquiry to the question of trading. General Smuts, the Prime Minister, replying to the deputation of Transvaal Indians that waited upon him recently at Pretoria, said that "it would be inadvisable in the interest of the community to rake up all the past matters and have them included in the terms of reference of the proposed Commission." Why it would be inadvisable was because "there was a powerfully backed-up movement about to curtail the progress of the Indian community." He advised the deputation to assist the Commission "which might give us a couple of years' rest until another agitation breaks out"—and added, "we should see then what could be done."

We cannot imagine a weaker reply from a responsible Minister. It simply means that, in spite of General Smuts' anxiety "to be on the best of terms with the Indian Government and those settled in the Union," and his willingness "to give fair-play to all," he has really abandoned the Indians to the anti-Asiatic "wolves." His government will do what its supporters desire. When the "wolves" were snarling over the meagre spoils of the Asiatics Land and Trading Bill, they were promised a further opportunity of fleecing the Indian community on the recommendation of another Commission. The General, with a twinkle in his eye and his tongue in his cheek, told the Indian deputation that "as the Indians were not anxious to acquire any fixed property, that matter should be left out." Whether Indians are anxious to own fixed property is not the question. What they are anxious not to be beholden to the Empire to which they belong. We know it is opening an old question. We fondly imagined that the spirit of the times demanded that injustice should be swept away. We find, however, that we were mistaken. The government is unable or unwilling to help a community that has no political power. Votes would be lost in the coming general election by showing a desire to act justly towards the Indian community.

But that is not all. The Ministers are not content

even to let matters drift. They join in the agitation against Indians. Mr. De Wet, Minister of Justice, told his supporters of the S.A. Party at Pretoria, the other day, that the Government had opposed the proposal not to grant new licences to Asiatics [outside the gold area], though it was as keen on the question as any at the Congress. But because the Government was a responsible body, it was obliged (evidently much against its inclination) to act fairly towards all who lived in the State. How inconvenient! It would have been so much easier to have said: "Yes; go ahead with your agitation; we are with you, and we will help you to clear out the Indians, lock, stock and barrel." Although the Minister of Justice did not put it exactly in those words, the effect of his speech was not dissimilar in tone. He was out to satisfy his supporters. Even the policy of repatriation was not condemned except on grounds of expense and impracticability. It would cost too much—who was going to pay the compensation?—no country in the world would take them—it was sheer nonsense. What he did not say was that it was wrong in principle, and that the Government would oppose it on that ground.

One thing is clear as daylight. If we are not wiped out of existence altogether, it will not be through anything that the Union Government will do to prevent the catastrophe. We cannot count upon a single member of the House of Assembly to give justice to British Indians. *Expediency* is the word that appeals to all those who are not themselves the sufferers. Our salvation must rest with ourselves alone.

#### SOUTH AFRICANS' LEAGUE DEPUTATION TO THE GOVERNMENT

From the printed official report of the proceedings of the Congress (known as the anti-Asiatic Conference) held at Pretoria on the 4th and 5th September last, we learn that a deputation appointed by the Congress waited upon the Prime Minister by appointment in his office, Union Buildings, Pretoria, on Thursday, 16th October, at 10 a.m.

Mr. P. Kleinberg introduced the deputation, and Mr. L. J. Phillips submitted the following statement:

This deputation wishes me to offer our sincere and respectful congratulations on your safe return to South Africa, and upon your great achievements in the larger world of European happenings during the past three years. And, in doing so, it is the wish of my co-delegates to assure you that this expression is not made in the usual complementary manner, but proceeds from very real feeling on our part, and is intended to reflect the pride we feel that a son of South Africa has left so distinguishing a mark upon the world's history.

The resolutions which were passed at our recent Congress at Pretoria are in your hands, and a copy of the Constitution of the South Africans' League you will also have. We desire to emphasize these resolutions by the following statement:

1. The legal restrictions against Asiatics in the Transvaal have been so relaxed from time to time, and so inadequately administered, that the Asiatic has come to feel contempt for our laws. The consequence is that in all the towns of the Transvaal the discrimination between whites and Asiatics which our laws contemplate no longer exists, and by their persistence in disregarding our laws they have completely defeated the policy which has always obtained in this direction.

2. Notwithstanding our laws restricting immigration and entry into the Transvaal, the belief is held that the number of Asiatics in the Transvaal has largely increased during the last five years. On the public ad-

missions of the Indian community, there were 14 Indians resident here in 1910, as compared 10,048 in the year 1911. Travellers for commerce houses assert that the increase of male Indians in the last few years is very noticeable.

3. It is unnecessary to trace the legal history of Asiatic question in the Transvaal. The policy of Government has been clearly to discriminate between white and coloured residents. Towards the end of last year the Appellate Court decided in what is known as the "Madrasa Case" that municipalities have *locus standi* before our Courts to prevent breaches of the law in this respect. After this had been demonstrated in the case of the Krugersdorp Municipality vs. T. W. Beckett & Co., Ltd., certain applications to the Court were instituted against Indians who were in the authority of the above cases illegally in occupation of premises within townships. Applications to Court were made for postponements, and Parliament moved in an unusual and extraordinary manner to legislate with regard to the points at issue, which was done by the passing of Act No. 37 of the last session. This Act legalised occupation which had been illegal years past, and which had been persisted in by Indians notwithstanding the plain terms of the Gold Law 1908. The League complains that the position created by Act 37 of 1910 is directly traceable to the apathy of the Government in the administration of the Gold Law. Counsel's opinion has been taken with reference to the effect of Section 1 of that Act, and he advises that with regard to Indians carrying on business under licence lawfully granted on the 1st day of May, 1910, in Government townships, they and their *bona-fide* employees are exempted from the restrictions of Clauses 130 and 131 of the Gold Law, and from those conditions introduced into deeds of grant of freehold title creating restrictions as to residence or occupation by coloured people. The result is that such Indians may reside anywhere in such townships quite independently where they may carry on their business. The particular counsel who advised is a member of Parliament and he referred to this as a startling conclusion, one which he was certain was never contemplated by the Legislature. With regard to outside townships, it would appear that the terms of Law 3 of 1885 are not applicable to them, and that there is no legal right on the part of Asiatics to reside, excepting in streets, wards or locations allotted for that purpose. It is urged upon the Government that these laws with regard to residence should be strictly enforced, and that the result not contemplated by Parliament arising out of the recent Act should be rectified. In such towns as Zeerust, Vereeniging, Potchefstroom, Petersburg and Ermelo, conditions have completely altered since the year 1904. In that year the case of Motan versus The Government of the Transvaal decided that Section (4) of Law 3 of 1885, as amended by Volksraad Resolution of 12th August, 1886, does not apply to business places, but only to residence of Asiatics. It is a fact that, notwithstanding the law and the ruling in Motan case, Asiatics are in habitual residence upon their business premises in all our country towns. It is urged that this residence militates against public health and public morals, and its permission by Government destroys the respect of Asiatics for this and other of our laws.

In the year 1911 the Asiatic population of Natal numbered 133,031, whereas in the year 1910 the Europeans of that Province only numbered 120,465. It is believed that the number of Indians has increased enormously since 1911, and the result is that among the working class of Natal the Indian has brought about a crushing competition. It is stated that the conviction is held that the necessary result upon the white worker must be to reduce him to the level of the Indian, to his rate of wages and to his standard of living. It is urged that a close inquiry into this aspect of the Indian penetration should be made. It is be-

needed on the part of the League that ultimately the result upon the working population of the whole of South Africa will be keenly felt. The Indian population appear to have attained their objects either by defiance of our laws or by the special process of passive resistance, and it is felt that nothing short of drastic legislation will ultimately prevent inter-provincial migration.

It is noticeable that at the present time there appears to be an industrial awakening in India, and a record number of industrial and manufacturing companies have been registered in India during the present year, with an overwhelming record in talent of hospital employed for the purpose of exploiting Indian labour. It is believed that the effect of this must necessarily reflect upon South Africa. During Peace negotiations the proposed International Labour Convention for Improving Industrial Conditions contained a clause, inserted at the suggestion of Japan and other Asiatic countries, which exempted them from paying the same wages and working the same hours as Western nations. If South Africa's future contemplates the building up of a nation upon industrial conditions compatible with the employment of white citizens, the League urges that the Indian Government cannot reasonably ask that Indians should come into competition with white workmen. This undoubtedly is being done in Natal to-day, and it is feared that conditions which obtain in that Province at present will extend to every Province of the Union. Quite recently the Medical Inspector of Schools for the Province of Natal reported that "there are many married men in that Province who are earning only £10 per month, and as a result, many white families are compelled to live cheek by jowl with Indians and coloured people. These economic conditions are a menace to health and to morals, and the poorer people are being forced into pernicious environments which demands immediate action." He refers to this matter as not being a question of politics, but of common sense.

There is the further question of competition by Indian traders with white traders, and this aspect of the question, although regarded by the League as one of extreme importance, is not the most serious aspect. In the outlying towns of the Transvaal during the past fourteen years a large number of white traders have been forced out of business, with the effect that a large number of assistants have been thrown out of employment. It may be true that up to the present time, and for some years to come, the employees will not be affected directly as the employer is to-day, but it would appear to be inevitable, if Asiatic progress is not arrested, that the time will come when such employees will not be absorbed by the natural growth of business and the expansion of our population. It is believed by our traders that exceptional terms are being granted to Indian traders by wholesale houses owing to the lesser commercial risk which is taken in their dealings with these traders by reason of the small ratio of expense in distribution as compared with white traders. This is principally presented by the great difference in the wages paid to Asiatic assistants and white assistants. It is feared by the workers that when the struggle becomes more pronounced, that it is at present, white traders will call for Asiatic assistants.

The League cannot resist the conclusion that whilst there are several explanations for the progress of Asiatic traders in this Province, the outstanding reason has been the apathy of Government in the enforcement of our laws. The League takes the view that there should be an assimilation of the powers in the various Provinces for the granting or withholding of trading licences. It is believed that the power, which is almost unlimited on the part of local authorities in the Cape Province, to refuse trading licences has operated to keep down the number of Asiatic traders. So recently as 1918, discrimination between whites and coloured people, which has always characterised

the legislation of the Transvaal, was expressed in the Municipal Ordinance of that year. In that Act a considerably wide power was granted to municipal authorities with regard to the granting of trade licences where goods were intended to be sold by traders, and appeals from the decisions of the Council were granted to the Magistrate, who have been held to sit in an administrative and not a judicial capacity, with the result that the Supreme Court has held that there is no appeal from their decisions. This procedure has resulted in a considerable divergence of decision amongst the Magistrates, and it is felt that an appeal from the municipalities should be direct to the Supreme Court.

It is complained that the voting power of the Members of Parliament of the Cape Province was recently used to force Act 37 of 1919 upon the Transvaal, in direct conflict with the views of the Members for this Province, and with complete disregard of the views of the inhabitants of the Province upon this question.

The League again emphasises the position that the history of this question shows that the Government has consistently weakened from time to time with regard to the restrictions imposed upon the Asiatic population. It is maintained that such restrictions have failed to be effective, and the feeling is growing that restrictions cannot be made effective. The recent Act is an outstanding example of this. Members of Parliament have stated that this Act was intended to bring to an end the further extension in numbers of Indians trading on the Witwatersrand Area. The Indians reply to the Act has been to take out 1,450 new licences within the period 6th June and 30th August of this year, and of these an overwhelming proportion was for exercise in the Reef townships. If occupation by Indians other than those included in the relief granted by the new Act be illegal in those townships, the League points out that Government, through its officials, is creating another such position as was relieved by the recent Act. A Schedule is attached showing the total number of new licences of different sorts granted in this Province during the present year, and advertised in the Government Gazette on 26th October last, showing a total of 2,237.

The League is composed of men representing almost every activity in this Province, and embraces men of all political opinions, and has been established with the object of fixing public attention upon the danger to the future of this country which it is believed is involved in the presence of the Indian community in South Africa. It is intended to extend our activity in the other Provinces, and to use all lawful means to produce a national expression of South Africa's real attitude towards the Asiatic question.

#### THE ASIATIC MENACE

Johannesburg, Nov. 13 (Natal Mercury Special).—Addressing a meeting of mine workers, Mr. L. J. Phillips, Krugersdorp, president of the South African League, dealt with the Asiatic question, and brought forcibly before his hearers what he claimed as a great menace in this country.

He stated that from statistics which he had been able to obtain, the Indians had grown in population from 30,000 in 1904 to approximately 200,000 in 1919. Asiatics were invading all outside towns, and were getting control of commerce in South Africa to an alarming extent. It was estimated that Indians had invested in this country about £8,000,000, and if they continued to progress at that rate, it was only a matter of time before they had control of everything, and the white man would be dependent on them for the whole of the necessities of life. It was a serious question for the white children in this country, in so far as there would be no heritage for them whatever. He thought it should be a political question at the next election. He ventured to predict that their grandchildren would be coloured if the present tendencies continued.

## INDIAN LEADERS ON THE REFORM SCHEME

## MEETING IN LONDON

A meeting was recently held in the Caxton Hall, London, to welcome all the Indian delegations in Great Britain.

The Chairman (Mrs. Sharpe) observed that talk of internationalism was absurd if indifference prevailed towards members of our own household.

The Hon. Mr. Srinivasa Sastri, of the Indian Moderate Deputation, gave a brief explanation of Diarchy. It was considered that full responsible government was too much to introduce at once. Part of the functions of government, such as law, justice and police, were to be reserved to the executive. Other subjects, such as education and sanitation, were to be carried out by Ministers subject to the control of the legislature. This devious method of introducing responsible government was such a novelty that much Indian opinion was alarmed by it, but many opponents fell into agreement after the visit of the Secretary of State. In his scheme the evils of diarchy were minimised and the process of subjects from reserved to transferred was to be genuine and real. The Government of India have recommended the fullest development of this scheme, the two halves of government to be kept as much apart as possible. This was dangerous. This had caused a withdrawal of moderate support from diarchy. The Government of India's scheme of diarchy was comparable to the divorce of a married couple before they had ever lived together.

Mr. Ramaswami Iyer, of the All-India Home Rule League, dealt with the question of the Central Government of India. The average annual income for the United Kingdom is £42, but of the Indians £2. Two hundred years ago India was exporting into England cotton and silk goods, but tremendous import duties were levied upon such goods and that flourishing trade decayed and India was now the poorest country in the world. To take a proper economic place, India asked for economic freedom. Whether their economic dogmas were sound or unsound they demanded liberty to make their own experiments. Gratitude was of the essence of the Indian. Troubles would disappear if the Indian had some control over the central government. The collocation of events leading up to the resignation of Sir Sankaran Nair was known—place without power was useless.

Mr. B. P. Wadia, refuted the argument that the demand for self-government came only from the educated classes by stating that the labourers were quite as eager for home rule. They were unhappy because of their ghastly poverty. The Government starved education, sanitation, and irrigation in the interest of railways. Present factory legislation allowed a 12-hour working day, with only half-an-hour's recess, for six hours a day. Boys and girls work 6 hours a day, which, with time occupied in travelling, prevents their education. £1 per month, paid three weeks in arrears, was a common rate. This led to so much malnutrition that prisoners in Indian gaols weighed more than textile workers. Competition against Lancashire was used to depress these workers, just as competition against India was used here. Trade-union membership was already 20,000 in the City of Madras. The present administration had done nothing for these men, therefore they were determined home rulers.

The Hon. Mr. V. P. Patel, of the Indian National Congress, did not accept provincial diarchy. The Indian National Congress had accepted the August 20, 1917, declaration, involving self-government by stages, but did not accept the principle that the Government of England and India should be the judges of the stages. (Applause). They asked that a period should be fixed within the statute within which responsible government should be achieved. It was in the interests both of India and Britain that India should remain within the British Empire. The Montagu Re-

port appeared in 1918; before it non-Brahmin agitations and Moderate conferences had never been heard of. The Delhi Congress decided that all subjects ought to be transferred in the provinces, and all but those named in the central government, and that within 15 years a constitution should be granted such as Australia and Canada enjoyed. (Applause).

Mr. Jinnah, of the Indian Moslem League, said that social reformers were powerless in the face of social problems because of lack of control of government. There were 72,000,000 Mussulmans in India. The Secretary of State's Council was a replica of the bureaucracy of India. Out of 14,000 Civil Servants some 65 were Indians. The second monopoly was the Army and third was the commerce. India has displayed her sanity and loyalty during the war, which had at last moved Parliament a little. It was a myth to say that the deputations were at loggerheads. All demanded that India must have fiscal autonomy. India had no desire to shirk imperial obligations. (Applause). The Mahomedans felt keenly that their holy places should not be taken from them. (Applause).

Mrs. Besant, for the National Home Rule League, assured the audience that the deputations differed only on detail—all were willing to take stages all willing to work in amity with Britain, but all were working towards Home Rule for India on the ground of human dignity. It was not right to monopolise foremost positions or to control the education of another race. The price of India's loyalty was India's freedom. (Loud applause).—*India.*

## VIEWS OF ANTI-ASIATICS

EXTRACTS FROM SPEECHES DELIVERED AT THE  
PRETORIA CONGRESS

The South Africans' League, of which Sir Abe Bailey is elected President, has published an official report of the proceedings of the Congress held at Pretoria on the 4th and 5th September last. We give below a few selections from the speeches which were not fully reported by the Reuter at the time.

## THREE FACTORS

The Chairman, in his presidential speech said:—

Let me ask you, has South Africa awakened to the danger behind this Indian invasion? Does she yet realise that the future of the white people is at stake? Has the question even been discussed or made prominent at any election of Parliament during the last seventeen years? Yet people say that the Imperial Government is responsible for the position. That to my mind is a contemptible subterfuge for the lethargy of our own people, an attempt at justifying our own lack of vision, a weak and spineless excuse for tolerating a state of things we have not the courage to terminate. Let South Africa be convinced of the danger to her future; let her express herself nationally upon it, and there are two things upon which I stake my faith in Great Britain. One is this, Great Britain will not expect nor believe in loyalty from South Africa if South Africa be not true to herself. The other is, Great Britain will not sacrifice the interests of a million and a half white people in South Africa for the sake of two hundred thousand Indians. Great Britain is the mother of white civilisation as we know it to-day. For centuries her sons have carried it with them to the uttermost part of the earth. She stands for that civilisation, and South Africa may look with confidence to Great Britain to support and not to discourage her efforts to maintain that civilisation. Let us realise that when South Africa herself wakes up to this danger, then, and not before, can she hope to convince Great Britain; and if I know my former countrymen, if they have not changed utterly in twenty years, once Great Britain is convinced of that danger, she will be swift to perform her part in the duty of end-

ing it. But this congress and the people of South Africa must realise that whatever solution may be found for this question, that solution must proceed on the lines of strict justice towards the Indians who are already in this country. The spirit of fair play which I claim is inherent in British justice is just as present in South African justice, for if I know my countrymen of South Africa they will extend the same spirit of fairness to the Indian in this country as they would expect if it were possible to conceive similar circumstances for themselves. If this is the position, then there appears to me to be three factors in this question which have to be fought by South Africa. The first is as I have put before, the apathy of the people to the danger contained in the support which has for years past been given to Indian traders, and unless the country wakes up to this danger there is little prospect of this position being dealt with effectively.

The second factor is the question of the capital invested by wholesale houses in Indian trade, and this is an interest which is probably as powerful as any factor affecting the question.

The manner in which the recent Act was proposed to the House and the haste with which that legislation was passed must have been caused by some driving force which it is difficult to believe emanated from any other source than the influence exercised by wholesale houses in this country. If the representations to the House of Assembly as to the extent of Indian capital invested on the Rand with the resulting commitments to the wholesale houses be true, then the extent of capital affected throughout South Africa must be considerably greater, and any position jeopardising the commitments of Indians to such wholesale houses would produce a pressure upon Parliament, the extent of which only the new Act can make us realise. It is not a question of South African capital only, but of the United Kingdom and of India affected by this question, and it would be idle to disregard the position that this factor is one of far-reaching power and influence.

The third factor is the interest which the Government of India takes in the Indians of South Africa. Only in Monday's paper we read a cable from Reuter's informing this country that the Secretary of State for India received a mixed European and Indian deputation on Thursday last protesting against the recent Act, and complaining that the position of the Indians in South Africa is worse than in the Republican days. This watchful interest of the Indian Government is of extreme importance, and unless the people of South Africa wake up to the effect of the Indian invasion upon this country, unless they convince our own Government that they are alive to it, we shall see the influences which produced the recent Act grow in strength from year to year, until at last South Africa, gripped in a stranglehold from which there is no freeing herself, will be forced to accept the position that this Sub-Continent will become an expansion ground for the Indian Empire.

#### THE LABOUR STANDPOINT

Mr. M. J. Green (Secretary of the Transvaal Society of Motor Mechanics); I want to say that I agree with the Chairman that politics should be excluded, and I am not here in any political capacity, but merely to expound the views of my society, which took the initiative to maintain the policy of the white standard of living in the Transvaal. Those members of my Society who have followed the history of fighting against the influx of Indians and Asiatics generally foresaw the danger, and they started propaganda with a view to putting their viewpoint to the public of the Transvaal. We must at all costs try to maintain the white standard of living and the white race in the Transvaal. Many views were put before our Society, to the effect that any exclusion of any race outside of the white races would be interfering with the Act of the Union. As my Society rightly pointed out, in the Cape the coloured

man has the right to vote and to go into a bar, whilst he has neither in the Transvaal. If the Transvaal can exclude these privileges to one section of coloured people, they can do it to another, provided it is not a section of the white race. Senator Munnik said that he hoped that this Congress would not accept the statement that it was not a question of appealing to traders only. I might point out that one section he referred to—the "Municipalities"—are essentially trading concerns. The Provincial Committee of the White Protection League invited the Municipalities, which are essentially a trading body. Therefore to all intents and purposes there is a big section of traders represented here. To get back to bedrock: whose fault is it? It is the very people who to-day are kicking up a row and complaining that the Asiatic problem is a very important one and a very dangerous question. When a small section of the working class some time ago viewed this question with alarm and started a propaganda with a boycott, who turned the question of the boycott down? The very traders themselves. They did not give the support to the working men and women who wanted to exclude Asiatics from trading in the Transvaal. And it was all because it was a question of £ s. d.—nothing else. Who are responsible for the prominent position, financially and otherwise, that the Asiatics hold in Johannesburg and the Transvaal generally? It is the commercial section. (Cries of "No.") Well, that is my opinion. Where do these Asiatic traders get their goods from? It is the white commercial section mostly. The commercial people have agreed to trade with these Indians, who do not live up to a white person's standard of living. These Indians get the goods at the same rate as Europeans, but they do not have to pay so much in expenses, and therefore they can thrive very much more than a white trader. My own opinion is that the viewpoint as expressed by you, Mr. Chairman, has emanated from Natal. You queried the question of the Trade Unions in Durban, where there was an Indian delegate allowed to sit at the Congress, and the viewpoint put by the remaining members of the Congress to the effect that the reason why he was there was because they wanted to try and teach that delegate and convince him that he must convey to his section that they must live up to the standard that the white man is living. That is my viewpoint also. It is very ticklish proposition, and a serious one. You have talked about British fairplay and toleration, and in that I agree with you, but if you do not want the white man and the white woman to sink to the level of the Asiatic, then you have to try to educate the Indian and the Asiatic and the Coloured person generally that they have got to live and work under the same standard and conditions as the white people. As I stated at the outset, my Society has taken the initiative for establishing a white standard, and in the constitution of the Transvaal Society of Motor Mechanics there is that which is probably not in the constitution of any other Trade Society or Union. It is Clause No. 2, which prevents any coloured or native person taking charge of or handling or driving any mechanically-propelled vehicle. And it may surprise you to learn that at last night's special meeting of my Society there was a recommendation to include the word "Asiatics." Another meeting will be called to have that added to the constitution. A resolution was carried unanimously last night that all mechanics in garages and drivers of cars shall have nothing to do with, or shall not garage their cars with, any cars that are owned or driven by Asiatics or coloured persons. (Hear, hear.) You have my assurance that the mechanical members of the Transvaal Society of Motor Mechanics who are working in garages in Johannesburg and along the Reef will not handle any car that is owned or driven by any Asiatic person, and I hope and trust that Pretoria will follow the lead that has been taken by the mechanical members of my Society in Johannesburg. (Hear, hear.) There is another point that we must look at with the utmost concern, and that

is the question of the attitude of the Government of this country. It all boils down to a question of legislation, because you can get anything you like if you have the right people in Parliament. You can frame the necessary laws, and they can be put on the Statute Book, and you can act accordingly. The Ministers of the Crown will give you very forcible expressions of opinion when an election is imminent, and will promise you castles in the air when they know that there are white workers affected, and on this the Chairman has laboured the point of the soldier who is giving his services to his country. Yet when they know there are a number of white men thrown on the streets as a result of their patriotism, you find Ministers of the Crown who will employ coloured and native drivers. ("Shame.") These are Ministers who are getting £3,000 and £5,000 per year, and who are responsible for the laws of the country, and are supposed to lead the way in the establishment of white standard in this country. They know that the white men for the courage of their convictions have made a great sacrifice and have done their duty. Yet to-day in Johannesburg you see with returned soldiers with now here to sleep, whilst Ministers of the Crown with £3,000 and £5,000 a year are employing coloured and native drivers. And as it applies to the coloured and native driver to-day, so it will apply to the Asiatic to-morrow. As Senator Munick has pointed out, there are Asiatic mechanics, carpenters, tailors and printers in Natal, and if you do not stop these cheap Asiatic labourers, they are going to be miners. They will get into every section of industry, and they will take the place of the white man in the Transvaal. I agree with the Congress that for the preservation of the white race, and to prevent its possible extinction in the Transvaal, we should put our shoulders to the wheel and fight tooth and nail to see that those who are coming after us—the children in the schools to-day—are at least given an opportunity of being the white citizens of the Transvaal in the future.

(To be continued.)

## LOW-GRADE MINES

### SHREWD EVIDENCE BY THE NATIVES

The Johannesburg correspondent of the *Natal Advertiser* wired on the 13th instant—

Evidence was given before the Low-Grade Mines Commission to-day by a deputation representing the Bantu Union of the Cape Province.

The deputation urged the establishment of an Advisory Board, on which the natives should have representatives, and on the Mines Committee. Dissatisfaction was expressed in regard to the disinfecting station at Sterkstroom, but the deputation disagreed on this point, a member saying that the natives enjoyed the experience.

There was considerable criticism of the Native Labour Recruiting Corporation, it being urged that the actual labourer should be paid much higher and the overseer and recruiters much less. One witness recommended the payment of 4s. 6 pence, which represents an increase of £6,000,000.

On the question of the colour bar a witness said that if the authorities were going to be dictated to by the white labour unions, the natives would have to say, "We will not work." Segregation was not regarded as a satisfactory solution, said a witness: "If you build a Chinese Wall the white man would be the first to break over it." The case of Basutoland was cited and a witness said the conditions there were due to the Imperial authorities, and added, "General Smuts talks of an increased status, which means greater power to deal with the natives, and he would deal with them as he wishes. Parliament is supposed to be the clearing

house of all our grievances, but we have not a single direct member there."

When it was pointed out that it was a general question, witness expressed a desire to put the case to General Smuts.

## OBITUARY

REV. S. P. VEDAMUTHU

The many friends of the Rev. Simon Peter Vedamuthu, who was for over 20 years the priest-in-charge of the Tamil congregation of St. Aidan's Church, and for some years also head master of St. Aidan's School and, since 1917, in charge of the combined parishes of San Thome and the good Shepherd and S. P. G. missionary in Madras, will much regret to learn that he entered into peaceful eternal rest on October 9th, after a prolonged illness of eleven months, following a stroke of apoplexy, and was interred in the Quibble Island Cemetery in that city on October 8th. In 1890, the Rev. Dr. L. P. Booth, founder of St. Aidan's Mission in Natal, who had gone to India to find suitable Indian missionaries for the Mission, selected Mr. Vedamuthu. Taking it as a call from God to missionary service Mr. Vedamuthu left India and arriving with his wife in Durban, was appointed assistant curate of St. Aidan's Church. After 27 years faithful and devoted service in Natal, Vedamuthu's health completely failed and he returned to India with his wife and son, Winfred, a boy of 17, the only surviving child of a large family.

Simon Peter Vedamuthu was a man of the highest character and deep piety attainments. He brought to the discharge of his high duties powers trained for their accomplishment by years of study, discipline, service and habits of devotion. He was an efficient School master, a fine preacher, a musician, and a capable man of business. The most striking testimony to Padre Simon's character was the respect in which he was held by his Hindu and Mohamadan neighbours. He was a generous minded man and brought back with him from a furlough in India a most interesting collection of South Indian implements which he presented to the Durban Museum.

Like most of his fellow-workers in the Mission, Mr. Vedamuthu had little time to spare for politics, but he could and did plead the cause of the oppressed and down-trodden "coolie" with force and fearlessness when occasion required.

## VILLAGE IMPROVEMENT IN INDIA

In *Nava Jivat* Mr. Gandhi has begun a series of articles on the condition of Indian agriculturists and the means of its amelioration. In the first article he gave a vivid picture of the agriculturist as he has been him in Kaira, Camparan and Madras. In the second he considers the problem of village improvement. He says:

Mr. Lionel Curtis' description of an Indian village as a collection of insanitary dwellings constructed on a dunghill is not much exaggerated. In fact more pathetic details could be added to those given by him. There should be some system about the structure of a well-ordered village; there should be some order about the village lanes, and the roads should be so scrupulously clean in this land of crores of barefooted pedestrians, that nobody need hesitate in walking or even sleeping in the streets. The lanes should be macadamised and have gutters for letting out water. The temples and mosques should be kept so beautifully clean, that the visitors should feel an air of tranquil holiness about them. The village should, as far as possible, be full of shady trees and fruit trees in and about them. It should have a *Dharmashala*, a school and a small dispensary. Washing and privy arrangements should be such as may not contaminate the air,

water and roads of the village. Every village should be self-sufficient so far as its needs of food and clothing are concerned, and should be capable to defend itself against robbers, dacoits or wild animals. There was a time when the Indian village satisfied most of these conditions. If it was deficient in certain particulars, it is possible that the need for them was not then felt. However, the case may have been, there is no doubting the fact that an ideal village should approximate to the description I have given above. Only such villages could be called self-governing and if all Indian villages could come up to the ideal, India would be free from most of its worries.

It is not only not impossible to bring about this state of things, it is no a very difficult affair either. There are about seventy five hundred thousand villages in India, so that the average population of a village is 400. In fact there are numerous villages with less than a population of 1000. And it is my firm belief that these small units are easily capable of being well-ordered and organised. For this no speech-making is necessary, nor is there any need of legislative councils or legislation. One thing only is essential and that is a small number of selfless workers—men and women. They can by their example and spirit of service get the requisite improvements made. It is not that they should give their twenty-four hours to the work. In spite of their working for their livelihood, they can bring their spirit of service to bear on the villagers. Nor need they be very highly educated. Even without a knowledge of letters, one can work for village improvement. There is no fear of Government or State interference, nor is there any very great need of their cooperation. If every village could have a few good volunteer workers, every necessary work of improvement and reform would be possible all over India without much ado, or without any vigorous agitation. Only a little sustained effort would bring about unexpected results. The reader will see that money too will not be very essential for this work. The need, and the paramount need, is for selflessness i.e. a religious spirit. It is my experience that this is the easiest way of improving the condition of agriculturists. No village or individual need wait for another's lead in work in this direction. Any man or woman inspired with a spirit of selfless service can immediately set off working, and in so doing he fully serves his country. I hope that everyone who appreciates what I have tried to suggest in this article will begin work without a day's delay.

## BOOKS FOR SALE

To be obtained from the *Indian Opinion Press*, Phoenix, Natal. Postal Orders to be made payable at Durban.

We have just received the following books from India. The prices given include cost of postage.

	Price post free	s.	d.
Mr. Gandhi's Speeches and Writings—1896 to 1917	3	3	
Mrs. Annie Besant — A Sketch of her Life	0	7	
Tales of Mariada Ramani	0	7	
The Son-in-Law Abroad	0	7	
Maitreyi	0	7	
Tales of Raja Birbal	0	7	
Essentials of Hinduism	1	1 1/2	
Aspects of the Vedanta	1	8	
Glimpses of the Orient To-day, by Saint Nihal Singh	2	2	
Indian Industrial and Economic Problems, by Prof. Kale	3	3	
Essays on Indian Economics, by Ranade	4	4	
Sri Sankaracharya	1	7 1/2	
Sri Ramanujacharya	1	7 1/2	
Essays on National Idealism, by Dr. Coomaraswamy	2	2 1/2	
The Indian National Congress, its Origin and Growth	9	0	
Speeches of John Morley	3	2 1/2	
Sri Sankara's Select Works	3	3	

The Life and Teachings of Buddha	1	7
Sri Madhwaraya	1	7
Valahnavite Reformation of India	3	0 1/2
The Governance of India, by Govinda Das	6	4
India's Untouchable Saints	0	10
Aggressive Hinduism	0	4
Gokhale's Speeches	6	10
Dadabhai Naoroji's Speeches	6	8
Vivekananda's Speeches	4	7
King George's Speeches	2	2
Ten Tamil Saints	1	7 1/2
For India's Uplift, by Annie Besant	3	3
Speeches on Indian Questions, by Mr. Montagu	3	3
The Indian Demands, by G. A. Natesan	2	2 1/2
Commentary on the Bhagavad Gita, by R. V. Khedkar	1	1

### BIOGRAPHIES OF EMINENT INDIANS:—

Dadabhai Naoroji, Gopal Krishna Gokhale, Rabindranath Tagore, M. K. Gandhi, Babu Surendranath Banerjee, Budruddin Tyabji, Pandit Madan Mohan Malaviya, The Right Hon. Sayed Amir Ali, H. H. Shri Sayaji Rao Gaekwar, Sir Sayed Ahmed Khan, H. H. the Aga Khan, Swami Rama Tirth, V. Krishnaaswami Aiyar, Kristo Das Pal, Dewan C. Rangachada, Rao Bahadur R. N. Mudholkar, W. C. Bonnerjee, A. M. Bose, Behramji M. Malabari, Ravi Varma, Lala Lajpat Rai, Kashinath Trimbak Telang, Swami Dayanand Saraswati, Mrs. Sarojini Naidu, Swami Vivekananda, Toru Dutt, Ishwar Chander Vidyasagar, Sir Salat Jung, V. P. Madhava Rao, D. E. Wacha, Sri Ramakrishna Paramahansa, Sir Pherozshah Mehta, Rahimulla Mohamed Sayani, Dr. Rash Behari Ghose, Nawab Mohsin-ul-Mulk, Sir C. Sankaran Nair, Lal Mohun Ghose, Raja Ram Mohan Roy	each	0	7
Peeps at Many Lands, with 12 coloured plates — Ceylon, Siam, Burma, Home Life in India	each	2	10
Bhagavad Gita — Mrs. Besant's Translation		6	10
Nation Building, by Annie Besant		0	7
Warfare in Ancient India		0	7
New Indian Tales		0	7
The Story of the Raya and Appaji		0	7
Tales of Komati Wit and Wisdom		0	7
Tales of Tennalirama		0	7

FRIENDS OF INDIA SERIES:—Lord Morley, Sir Wm. Wedderburn, Rev. Dr. Miller, Sir Edwin Arnold, Lord Hardinge, Chas. Bradlaugh, Edmund Burke, Lord Minto, Sister Nivedita, Henry Fawcett, John Bright, A. O. Hume, Sir Henry Cotton, Lord Macanlay and Lord Ripon. each 0 7

Life of M. K. Gandhi (in Tamil)	1	2
" " " (in Hindi)	1	2
Mahomed 'The Great Arabian,' by Meredith Townsend	1	3
Stories and Sayings of India, Ceylon and Burma	1	9
From Colombo to Almora: Lectures by Swami Vivekananda.	2	10
From Colombo to Almora	2	11
Essays in Indian Art, Industry and Education, by E. B. Havell,	2	4
Rabindranath Tagore, a Lecture by the Rev. C. F. Andrews of Delhi delivered at Capetown.	1	0
Hinduism, by Dr. Barnett	1	0
Letters of John Chinaman	1	9
A Study in Indian Economics by P. Bannerji	4	4
The Golden Number of "Indian Opinion"		
Paper covers	1	0
Bound in cloth	2	6
Position of the Women in the Vedas	0	3 1/2
Memoir of the late J. J. Doke	0	2 1/2
The Ethics of Passive Resistance	0	3
Indian Home Rule, by M. K. Gandhi	0	5

Printed and Published by Manilal M. Gandhi at Phoenix Settlement, Phoenix, Natal.

# ઈન્ડિયન ઓપિનિયન

પુસ્તક ૧૭ મું.

દીનીકસ, શુક્રવાર, તારીખ ૨૧ નવેમ્બર ૧૯૧૬.

અંક ૪

## નોંધ અને સમાચાર

તારથી મેલેલો એક સંદેશો જણાવે છે કે મી. સી. એફ. એન્ડરસને દક્ષિણ આફ્રિકાની દિંદી કોમને સારી રીતે જાણીતા છે તેઓ ચાલુ માસની તા. ૨૦ મીએ મુખ્યમથી નાટાલ આવવા ઉપકાર હતા. આ ખબરથી દક્ષિણ આફ્રિકાની આખી દિંદી કોમમાં ઉડી થાતિ ફેલાવા વગર નહિજ રહે. ૧૯૧૪ માં મી. એન્ડરસની મુલાકાતે ઘણા વરસોથી ચાલી રહેલી દુઃખદાયક લડતનો અંત આણી સર્વત્ર શાંતિ ફેલાવી હતી. આપણે આશા રાખીશું કે તેઓની આ વખતની મુલાકાત પણ તેવીજ નીવડશે. આપણી ઉપર ઝુલમી રહેલી આફ્રિકામાં આપણને મદદ કરવાને મી. ગ્રીધીની જગ્યા પુરવાને આથી વધારે સારી સુદૃષ્ટી નજ થઇ શકત.

'કન્ટ્રોલરરી રીવ્યુ' નામના માસિકના અક્ટોબરના અંકમાં મી. પોલાકે 'એક ગંભીર આદેશાહી સવાલ' એવા મથાળા હેઠળ એક લેખ લખ્યો છે જેમાં તેમણે દક્ષિણ આફ્રિકાની ખાખત વિશે ચર્ચા કરેલી છે. મી. પોલાકે દક્ષિણ આફ્રિકાના સવાલ ઉપર એક પ્રમાણરૂપ છે અને આ પ્રમાણે 'બ્રીટીશ પ્રજા સમક્ષ ખરી સ્થિતિ રજુ કરવાથી એક ઉપયોગી કામ સરી શકે છે.

આપણા સવાલ વિશે ઈંગ્લેન્ડમાં મી. પોલાકની પ્રવૃત્તિઓનો માત્ર આટલેથીજ અંત નથી આવતો. પરંતુ આપણે આખી અને આપણને લગતા અલગ અલગ વિષયો ઉપર તાજના જવાબદાર પ્રધાનો સાથે પુનઃવિચાર કરીને તેઓ એક મહાન સેવા બળવે છે અને તેને મુદ્દે દિંદી કોમ તેઓની ધણીજ આભારી છે. નામદાર આંખાખાનના પ્રમુખપદ સાચની ઈંગ્લેન્ડમાં લગભગ સ્થપાયેલી દરિયાપારની દિંદી એસોસિએશન એ દિંદી કોમ મોટેના મી. પોલાકના અચાગ પરિશ્રમનો એક તાજેજ દાખલો છે.

ડચનની ખીડી અને સીટ્ટ બનાવનારી એક પેઢીએ પોતાની નોકરીમાં ઘણા વરસોથી રહેલા એક દિંદી કારકુનને કાઢી મૂકી, તેની જગ્યાએ પાછા ફરવા એક સોલજરને રાખ્યો છે, અને તે પણ વળી સહિથી ઉચ્ચ પગાર રાખ્યો છે, એમ 'એન ગાર્ડ' નામનું એવ્ર સેફ્ટજોના હિત સ્વરથે કામ કરનારી સંસ્થાનું વાજાંત્ર જણાવે છે.

કેટલાક સાઉથ આફ્રિકનો એવા છે કે જેઓને રંગીન પ્રજાઓની વાત આવે ત્યાં અંતકરણ હોતુ નથી, તેઓને મન એક માણસ ગોરા નથી એટલીજ હકીકત તેની પાછેથી મુખ્યત્વના હોકા ફીનવી લેવાને મારે બસુ છે. હકીકતમાં ન્યાય અને અલ્પ-સાધ તો તેઓ જાણતાજ નથી. એક વખતે જેને મગરરીથી બ્રીટીશ ન્યાય

કહેવામાં આવતો હતો તેને હવે ખુલ્લી રીતે પ્રખ્યાત અને તેની હાંસી કરવામાં આવે છે. તેઓને માત્ર એ પત્રિકા કરવાની હોય છે અને તે એ કે: એ ગોરા છે કે નહિ

### "ઇન્ડિયન ઓપિનીયન"

તારીખ, તા. ૨૧ નવેમ્બર ૧૯૧૬.

યુનીયનની આમની સલાહના સભ્યોને એક વખતના કામમ પ્રધાન મી. માલને આખા દિંદી સવાલ કમીશન તપાસ ચલાવવાનું જે વખતે વચન આપ્યું વખતે તેમના દિલમાં ગમે તે હશે

હવે તો એટલું ચોખ્ખુંજ છે કે વધુ વિચાર કર્યા સરકારે એ તપાસની હદ માત્ર વેપારના સવાલ સુધી રાખવાનો નિશ્ચય કર્યો છે. કાંસવાલના દિંદીઓનું જે કેપુટે ચોઢી મુદત ઉપર વડા પ્રધાન જનરલ સ્મટસની મુલાકાતે પ્રીટોરીયા ગયું હતું તેને જવાબ આપતાં જનરલ સ્મટ એમ જણાવ્યું હતું કે, "શુતકાળની ખાખતોને ફરી એ ફરીને તેને સુચવાયલા કમીશનના કાર્યક્રમનું ઉમેરવી કોમના લાભમાં અનુચિત છે." તેમ કરવાનું અનુદેશવાનું કારણ, "દિંદી કોમની પ્રવૃત્તિને કમી કરી નાખવમ મજબુત ટેકા સાચની હોલચાલ ચાલી રહી છે" એ હવે વળી કમીશનને સલાહતા આપવાની વડા પ્રધાને કેપુટેસન સલાહ આપી હતી કે જેથી "એક વરસ બાદ પાછી બી મળવળ ઉભી થાય ત્યાં સુધી આપણે રાહત મળે" આ પછી "તે વખતે શું થઇ શકે છે તે જોશું" એમ તેમ કહ્યું હતું

એક જવાબદાર પ્રધાન તરફથી આથી વધારે નબળું જવાબ મળે એ અમારાથી કશી શકાતુ નથી. તેને અર્થ એટલોજ થાય છે કે જનરલ સ્મટસની "દિંદી સરકાર અને જેઓ યુનીયનમાં વસેલા છે તેઓની સાથે સારામ સારી મીતતા રાખવાની ગમે તેટલી ઇન્ટેન્સીવ, અને "બધાક અદલ ઇ-સાધ આપવાની" ગમે તેટલી દિલપુષી છતાં, પરંતુ રીતે તો તેમણે દિંદીઓએ એન્ટી-એશીયાટીક "વરઓ" ક્ષોભ લાજ દીધા છે. તેમની સરકાર તેને ટેકા આપનારાઓને ઇન્ટેન્સીવ વરતરી. વળી જનરલ સ્મટસે કેપુટેસનને કહ્યું હતું કે "દિંદીઓ સ્થાવર મીલકત મેળવવાને આગુર નહિ હોવાથી એ ખાખતને પડવી મુશ્કેલી જોઈએ" પરંતુ દિંદીઓ સ્થાવર મીલકત મેળવવાને આગુર છે કે નહિ એ તે સવાલજ નથી સવાલ તો એ છે કે જે ઘહેનશાહતા તેઓ વળી છે તેમ તેઓ મુલાકાતે નહિ બનવાને આગુર છે. એમ એમ કહી હતા કે અન્યાય દુર થવાનો હવે વખત આવી પહોંચ્યો હતો પરંતુ એ માન્યતામાં અમે જુલ ખાધેલી જણાવ છે. રાજ



આવે તે સમયે તેને કાનૂન બંધ કરવાને બંધાયેલું છે. આથી તેને કાનૂન બંધ કરવાને બંધાયેલું છે. આથી તેને કાનૂન બંધ કરવાને બંધાયેલું છે.

પરંતુ એટલેથીજ બસ નથી. કાનૂન હોય તેમ ચાલવા દેવામાં પણ મુનીમના પ્રધાનેને સતોષ નથી, હિંદોએ સામેની ગણવળમાં તેઓ ભાગ લે છે. ન્યાય આતાના પ્રધાન મી. ટીવેટ પોતાના સા. આ. પાર્ટને ટેકા આપનારાઓને પ્રીટીરીયામાં કહ્યું હતું કે એશીયાટીકને નવા પરવાનાં [સોનેરી કાનૂની બંધારણ] નહિ આપવાની કમિશન સામે સરકારે વધી ઉઠાવ્યો હતો, એ કે એ સવાલ ઉપર સરકારે કોંગ્રેસમાં કોઈ પણ હુકમ તેટલીજ આતુર હતી. પણ સરકાર એક જવાબદાર સંસ્થા હોવાથી, દેશમાં વસતા સંખ્યા થોડા તરફ વાળવી વરતન બતાવવાને (કાનૂન પોતાની ધર્યા વિરુદ્ધ) બંધાયેલી હતી. એ કેટલું બહુ અસમ્પત્તા કરેલું? એમ કહેવાનાં કરતાં જો તેમણે આ પ્રમાણેજ કહી દીધું હોત તો વધારે સહેલું થઈ પડત. કે. "ભલે, તમે તમારી ગણવળ ચલાવે રાખો; અમે તમારી સાથેજ છીએ, અને હિંદોએને ગાંધી પેટલા સહીત કાઢી મુકવામાં અમે તમને મદદ કરીશું." એ કે આપનાના પ્રધાને આજ કબજામાં કહ્યું ન હતું છતાં તેમના બાપ દુને બાવાઈ આવી કંઈ-બુદ્ધિ નહીં હતો. તેમને હેટ પોતાને ટેકા આપનારાઓને સતોષવાને હતો. દેશનિકાલની નીતિને પણ તેમણે વખોટી નહોતી. સિવાયકે માત્ર અરબના આધાર ઉપર. તેનો અરથ બહુ ચાલ-અવેજ કોણ આપવાનું હતું? કુનોવામાં કોઈ પણ મુલક તેઓને શેરો નહિ—એ કેવળ તેના સેન્સ છે; એ સંખળું તેમણે કહ્યું, પણ સિદ્ધાંતમાં એ ખોટું છે અને એજ આધારે સરકાર તેની સામે યશો એમ તેમણે કહ્યું નહિ.

એક વાત તો ધોળા દિવસ જેવી ચોખી છે, અને તે એ છે કે એ આ દેશમાંથી આપણું નામ નિધાન પણ ચાલ્યાં નહિ જાય તો એ આદતમાંથી મુનીમના સરકારે આપણને બચાવવાને કંઈ પણ કર્યું તેથી તેમ નહિ ચાલ. ખીટીસ હિંદોએને ન્યાય-ગણવાની આમની સભાનાં એક પણ સંખની પાસેથી અમે ઉમેદ રાખી શકતા નથી. આપણા બચાવને આધાર કેવળ આપણી ઉપરજ રહેશે છે.

### “એશીયાટીક બચ”

નારાય મરઘુરી તે અમરપત્રી જોડાનીસમરમથી જણાવે છે કે આલોના કામદારોની એક મીટીંગમાં સાઉથ આફ્રિકન લીગના પ્રમુખ મી. એલ. એ. પ્રીલીએ એશીયાટીક સવાલ ઉપર આપણું કરતાં આ દેશમાં એશીયાટીક કેટલા બચ કરક છે એ જણાવવા પ્રવેશ કર્યાં હતાં. તેણે જણાવ્યું કે તેને મેળવેલા આંકડાઓપરથી તે એવું એઈ કહ્યાં હતાં કે હિંદોએની વસ્તી ૧૯૦૪ માં ૩૦,૬૦૦ ની હતી તે ૧૯૧૯ માં ૪૦,૦૦૦ માં વધી ગઈ છે. એશીયાટીક અદારનાં યદેરામાં સખત પગપેસારી કરી રહ્યા છે અને દક્ષિણ આફ્રિકાના વેપાર ઉપર નિરાશાજનક રીતે અકુશ મેળવવા જાય છે. આ પ્રમાણે જો તેઓ આગળ વધતા જશે તો વેપાર જતાં બધી ચીજો ઉપર તેઓને અકુશ

આવી જશે અને ગોરાને ગોનાના જીવનની અધણી જરૂરીયાતો માટે તેઓની ઉપરજ આધાર રાખવો પડશે. આ દેશના ગોરા આગળને માટે આ સવાલ ધણેજ ગંભીર થઈ પડશે કમકે તેઓને કોઈ પણ બાતનો વારસો રહેશે નહિ. આવી સુટણી વખતે આ સવાલ એક રાજદારી સવાલ તરીકે જ મળ્યાવે જોઈએ એવો તેણે મન કર્યાં-એ હતા, અને એવી અટકળ બાધી હતી કે જો હામની સિમિત ચાલુ રહેશે તો ગોરાઓના ઊંઠરાઓના ઊંઠરાઓ વચીન વચલના બની જશે.

### સાઉથ આફ્રિકન લીગ

#### સરકાર પાસે ગયેલું રિપોર્ટશન

એન્ડી-એશીયાટીક કોન્ફરન્સને નામે ઝોળખાતી કોમિશન કે જેની બેઠક બપા સપ્ટેમ્બરની ૪ થી અને ૫ થીએ પ્રીટીરીયા ખાતે મળી હતી તેના પ્રસિદ્ધ પ્રમેશ સત્તાવાર હવાલ ઉપરથી જણાય છે કે મળકુર કોમિશન તરફથી નીમાયલાં એક રિપોર્ટશને અકટોબર તા. ૧૬ થીએ પ્રીટીરીયામાં વડા પ્રધાન (જનરલ સ્મટ્સ)ની યુવાકાત લીધી હતી.

શરૂઆતમાં વડા પ્રધાને મુક કમીયાન મુરોપમાં બબલેલી પ્રીમીટી સેવાઓની તારીફ કરી પોતે સુખરૂપ પાછા આ દેશમાં ફર્યા હતા તે બદલ તેમને અલિનદન આપવામાં આવ્યું હતું.

તે પછી રિપોર્ટશને જણાવ્યું કે અમારી થોડી મુદત ઉપર મળેલી કોમિશનમાં પધાર પ્રપલા હારવે આપની સમક્ષ આવી ચુક્યા છે અને સાઉથ આફ્રિકન્સ લીગનું બંધાયેલું પણ આપને આપવમાં આવશે. આ હારવોને અમે નીમલી ખીનથી વધુ મળજીવી આપવા જુઓએ છીએ.

૧. ડ્રાંસવાલમાં એશીયાટીક સામેની કાપદા સુધી જુનીઓ વખતે વખત એટલી દીલી મુકવામાં આવી છે અને અમલ એટલો અપુર્ણ રીતે થયો છે કે આપણું કાપદાઓ તરફ એશીયાટીક વિસ્તાર બતાવતાં થયો છે પરિણમે ડ્રાંસવાલના સંખ્યા કદેરામાં આપણા કાપદાઓમાં ગોરા કાળા વચ્ચે જે બેઠ ચિંતવવામાં આવ્યો છે એ હવે રહેશે નથી અને આપણા કાપદાઓની આમહુપુર્વક અવગણનાથી આ દિશાએ હમેશાં વરતતી આવેલી નીતિને તેઓએ સદતર નષ્ટ કરી છે.

૨. ડ્રાંસવાલમાં કાપદા થવાની બધી કરનારા આપણા કાપદાઓ છતાં, એવું માનવામાં આવે છે કે ઉલ્લા પાંચ વરસ દરમિયાન ડ્રાંસવાલમાં એશીયાટીકની સંખ્યા ધણેજ વધી ગઈ છે. હિંદી કોમિશનરમાં જણાવ્યું છે તેમ ૧૯૧૬ માં આદિ ૧૪૦૦૦ હિંદી રહીશો હતાં જ્યારે ૧૯૧૪ માં ૧૦,૦૪૮ હતાં. આપારી ખોટાઓનાં ડ્રાંસવાલ એમ કહે છે કે ઉલ્લા ગોરાક વરસોમાં પુરુષ વખતે હિંદોએની સંખ્યા દેખાતી રીતે વધી ગઈ છે.

૩. ડ્રાંસવાલમાં દરેક સરકારની નીતી ચોખી રીતે ગોરા અને રંગીન રહીશો વચ્ચે તફાવત રાખવાની આવતી આવેલી છે. જ્યાં વરસની આખરીમાં અપાઉટ કોર્ટ “મદરેસા ડેસ” તરીકે ઝોળખાતાં ડેસમાં એવા યુકાદા ઉપર આવી હતી કે આ કામદારમાં કાપદાનો ભાગ થતો અટકાવવાને મુનીમીયાટીકીઓ વચ્ચે પાવાનો હક ધસવે છે. કુગરસ-

સરકારની મુનિસિપાલિટી વિરુદ્ધ ડી. કમ્પ્યુ. બેકેટની કુ. ના કેસમાં આ બાબત સિદ્ધ થવા પછી ધોરણ સમક્ષ અમુક અરજીઓ દિલ્હીમાંની સામે રજૂ કરવામાં આવી હતી કે જે દિલ્હીમાં ઉપલા કેસના આધારે ટાઉનશીપોમાં ગેરકાયદેસર સ્થાનો ધરાવતા હતાં. ધોરણ સમક્ષ મુદત મંજૂરારી અરજીઓ મળી હતી અને આ મુદ્દાઓના સંબંધમાં કાયદો કરવાને માટે પાર્લામેન્ટને અસાધારણ રીતે દબાવ્યું કરવામાં આવતાં મધ્ય બેઠકમાં ૩૭ નંબરનો કાયદો પસાર કરવામાં આવ્યો હતો. આ કાયદાએ, જે માલિકી વરસો થયાં ગેરકાયદેસર હતી અને ૧૯૦૮ના સોનેરી કાયદાની કસ્ટો ચોખી હોવા છતાં, જે દિલ્હીમાં આગ્રહપૂર્વક લીધી હતી, તેને કાયદેસર ઠરાવેલી છે. લીમ જેવી ફર્ક હર છે કે ૧૯૧૬ના ૩૭મા કાયદાથી ઉભી થએલી સ્થિતિ સોનેરી કાયદાના અમલમાં સરકારની બેપરવાઈ ખંતાવી આવી છે. એ કાયદાની ૧લી કલમ વિશે વકીલનો મત લેવામાં આવ્યો છે અને તે એવો મત આપે છે કે જે દિલ્હીમાં એ તા. ૧-૧૯૧૬ના રાજ્ય કાયદેસર મેળવેલા પરવાનાઓથી ગવર્નમેન્ટ ટાઉનશીપોમાં વેપાર કરતા હશે તેઓ અને તેઓના કાયદેસર નોકરો સોનેરી કાયદાની ૧૩૦ અને ૧૩૧માં કલમોની બંધીઓથી મુક્ત રહેશે અને ફી હોલ ટાઇટલનાં ફર્સ્ટવોલમાં કલરક હોલને રહેવા અથવા વસવાની બંધીઓની કસ્ટો તેઓને લાગુ નહિ પડે. તેવું પરિણુ એ છે કે એવા દિલ્હીમાં એવા ટાઉનશીપોમાં પોતે વેપાર અથવા વસવાટ તેનાથી તદ્દન સ્વતંત્ર રીતે રહી શકશે. જે વકીલે આ સલાહ આપી છે તે પાર્લામેન્ટને એક મેમ્બર છે અને તેણે આ બાબતને આશ્ચર્યજનક અને કાયદા-પાનિસ્ટોએ કહી પશુ નહિ ખારેલી એવી જણાવી હતી. બહારના શહેરોના સંબંધમાં એવું જણાય છે કે તેઓને ૧૮૮૫ના ૩૭મા કાયદો હવે પશુ લાગુ પડે છે અને આ એશીયાટીકોને તેઓને માટે આસ રાખવામાં આવેલ અમુક શેરીઓ, વોરડો કે હોલિંગનો સિવાય અન્ય સ્થળે રહેવાનો કાયદેસર હક નથી. સરકારને અરજ કરવામાં આવે છે કે આ રહેઠાણ સંબંધી કાયદાઓનો સખત અમલ થવો જોઈએ અને કમણાંના કાયદાથી પાર્લામેન્ટ નહિ ધારણ જે પરિણામ આવવો પામ્યું છે તેમાં સુધારો થવો જોઈએ. અમુક શહેરો જેવા કે ગ્રીસ્ટ, વીરીનીંગ, પોચેસ્ટર, પીટરસબરગ, અરમેસો વિગેરેની સ્થિતિ ૧૯૦૪ની સાલે પછી તદ્દન ફેરવાઈ ગઈ છે. એ સાલમાં મોટા વિરુદ્ધ ટ્રાંસવાલની સરકારનો કેસમાં એવું ઠરાવાયું હતું કે તા. ૧૨ ઓગસ્ટ ૧૮૮૧ના વોલકસરકારના ઠરાવથી સુધારેલા. ૧૮૮૫ના ૩૭મા કાયદાની કલમ ૧ (૪) વેપારના સ્થળોને લાગુ નથી પડતી પશુ ફક્ત એશીયાટીકોના રહેઠાણને લાગુ પડે છે. એ કાયદો હોવા છતાં અને મેન્ટમન કેસના સુકાદા છતાં એ હકીકત સાલ છે કે આપણાં ગંડાના શહેરોમાં એશીયાટીકો પોતાના વેપારનાં મુકામેમાંજ રહેવાની રૂઠી કરી દીધેલી છે. એવી અરજ કરવામાં આવે છે કે આણું રહેઠાણ જાહેર તંદુરસ્તી અને જાહેર નીતીના નીચેથી વિરુદ્ધ છે અને સરકાર તરફથી તેની છૂટ આ સંબંધી અને આપણા બીજા કાયદાઓ પ્રત્યેના એશીયાટીકોના માનને નષ્ટ કરે છે.

૧૯૧૧માં નાટાલની એશીયાટીક વેસ્તીની સંખ્યા ૧૩૩, ૦૩૧ની હતી જેમાં ૧૯૧૮માં એ પ્રાંતની યુરોપીયન વસ્તી માત્ર ૧૨૦,૪૬૫નીજ હતી. ૧૯૧૧ બાદ દિલ્હી

વસ્તી અલગત વધી ચલ્યા માનવામાં આવે છે; અને તેવું પરિણામ એ આવ્યું છે કે નાટાલના કામદાર વર્ગમાં દિલ્હી-ઓએ કચડી નાખનારી હરિદાલની સ્થિતિ આણી મુકી છે. એવું જણાવાય છે કે મલુરીની દરેક દરેક કાખમાં તેઓને રાખવામાં આવે છે અને તેવું પરિણામ ગોરા કામદારો ઉપર એવું આવવાની માન્યતા રાખવામાં આવે છે કે એ તેમને દિલ્હીની પકિતએ આણી મુકશે, તેમના પગારનો દર, રહેણીયું ધોરણ પશુ દિલ્હીના જેવું થઈ જશે. દિલ્હી પગપેલાસની આ બાબતમાં હાંડી તપાસ કરવામાં આવે એવી અરજ મુજબરવામાં આવે છે. લીમની એવી માન્યતા છે કે ઉપર આણું પરિણામ દક્ષિણ આફ્રિકાની કામદારોની આખી વસ્તીને ધક્કા સહેવું પડશે.

દિલ્હી વેસ્તીએ પોતાના હેતુઓ આપણા કાયદાઓની સામે મળને અથવા તે પેલાવરીની રટ-સ નામક આસ પ્રલાંબથી સાધેલા જણાય છે. અને એવું માનવામાં આવે છે કે એકથી બીજા પ્રાંતમાં દાખલ થવાની કેવડની બંધી સખતમાં સખત કાયદા સિવાય બીજું કંઈ પશુ કરી શકશે નહિ.

હાલના વખતમાં દિલ્હીમાં ઉદ્યોગીક જન્યુતિ થએલી જણાય છે અને આણું વરસ હમીયાનમાં દિલ્હીમાં ઉદ્યોગીક કંપનીઓની નોંધવા લાયક સંખ્યા દિલ્હી મલુરીનો લાભ લેવાને ખાતર નોંધવા લાયક મુકી સારું રજીસ્ટર થએલી છે. સુલેહની મસલત વખતે, ઉદ્યોગીક સ્થિતિ સુધારવાને માટેની સુચનાયલી ઇન્ટરનેશનલ લેબર કમિશનમાં જાપાન અને બીજા પુવેના દેશોની સુચનાથી એવી કલમ નાખવામાં આવી હતી કે જે પશ્ચિમની પ્રજાઓની જેટલા કલાક કામ લેવા અને તેઓની સમાન પગાર આપવામાંથી તેઓને મુક્ત રાખનારી હતી. જે દક્ષિણ આફ્રિકા, ગોરા શહેરોમાં મલુરીને માફ આવે એવી ઉદ્યોગીક સ્થિતિ ઉપર પ્રજાની અભિવૃદ્ધિ કરવાની કમ્બા રાખવું હોય તો આ લીમની એવી અરજ છે કે દિલ્હી સરકારથી દિલ્હીમાં ગોરા કામદારો સામે હરિદાલમાં ઉતરવા દેવા જોઈએ એવું વાળખીપણે કહી શકાય નહિ. બેસક નાટાલમાં આજ સ્થિતિ આજે વસ્તી રહેલી છે, અને એવો ભય રાખવામાં આવે છે કે જે સ્થિતિ આજે એક પ્રાંતમાં વરતે છે એ સ્થિતિ આખા યુનીયનના સખળા પ્રાંતમાં ફેલાઈ જશે. થોડી મુદત ઉપરજ નાટાલ પ્રાંતની નીલાઓના મેડીકલ-ઇન્સપેક્ટરે પોતાના રીપોર્ટમાં જણાવ્યું હતું કે, "એ પ્રાંતમાં પરણેલા ઘણા માણસો છે કે જે માસીક માત્ર પાઉન્ડ ૧૦ થયાં છે અને તેને પરિણામે ઘણા ગોરા કુટુંબોને દિલ્હીમાં અને કલરક હોલોની માફક રહેવાની ફરજ પડે છે. આ કલરક વાળી સ્થિતિ તંદુરસ્તી અને નીતીને દહેશત ફેપ છે અને વધારે ગરીબ વર્ગના થોડા આ હાનીકારક પરિસ્થિતિ કે જેને વિષે તુરંતના પગલાં લેવાની જરૂર છે તેમાં પંચાણે આવી પડે છે." તે આ હકીકતને રાજદારી સવાલ નથી મળતાં પશુ સાધારણ અક્ષલના સવાલ તરીકે ગણે છે.

આ સિવાય બીજા બીજા સવાલ દિલ્હી વેપારીઓની ગોરા વેપારીઓ સાથેની હરિદાલનો છે. અને આ સવાલને જે કે લીમ અલગત અગભનો અગ્રે છે છતાં સહુથી વધારે ગંભીર એ નથી. ટ્રાંસવાલના બહારના શહેરોમાં છેલ્લા ૧૪ વરસ દરમિયાન ઘણા ગોરા વેપારીઓને પોતાનો વેપાર છોડી દેવાની ફરજ પડી છે અને તેની અસર એ થઈ છે કે

દુકાનના આસીસ્ટન્ટની પદવીને મોટી સંખ્યા કામ વધારી થયું પડી છે. આજ સુધી અને ખીજા કેટલાક વરસો સુધી કામદારોને માલિકાના જેટલી સીધી રીતે ફરજત નહિ પહેલે એ વાત કદાચ ખરી હતી પણ એ એશીયાટીકની પ્રવૃત્તિને દાખી દેવામાં નહિ આવે તો એ અનિવાર્ય વખત આવેજાય. આપણા વેપારીઓ તરફથી એવું માનવામાં આવે છે કે દિલ્લી વેપારીઓ ગોરા, વેપારીઓ સાથે સરખાવતાં જોજા ખરચે વેપાર કરી ચકતા હોવાથી એ વેપારીઓને આપણા હોલસેલ વેપારીઓ અસાધ્ય ગણવામાં આવે છે. આ ખરચ આજો હોવાનું મુખ્ય કારણ એ છે કે એશીયાટીક અને એમ આસીસ્ટન્ટનો પંચમાં પ્રવેશ તથાવત હોય છે. કામદારોને એવા કામ છે કે આ હાલતે હાલ છે તે કરતાં વધારે મોટું સ્વરૂપ તેથી હારે મારે વેપારીઓ એશીયાટીક આસીસ્ટન્ટની મામલો કરતાં થશે.

આ લીગ એવા કરવે ઉપર આંખા વગર રહી શકતી નથી કે આ પ્રાંતમાં એશીયાટીક વેપારીઓની પ્રવૃત્તિને એ કે કિંમતે કારણ છે જતાં ખાસ ધ્યાન ખેંચનારું કારણ તે મેળ છે કે સરકાર આપણા કામદારોનો અમલ કરવામાં વિવાદો પાત્ર છે. લીગનો એવા મત છે કે વેપારી કરવાના આપવાની કે નામંજુર કરવાની દરેક પ્રતિબંધ સત્તામાં સમાવતા રહેવી જોઈએ. એવું માનવામાં આવે છે કે તે પ્રતિબંધ સ્થાનિક અધિકારી ખાતામાં વેપારી પરવાનગી મંજુર કરવાની કે અન્ય સત્તા છે તેથી તે એશીયાટીક વેપારીઓની સંખ્યાને ઉતરતીજ રાખી શકાય છે. ૧૯૧૨ માં મ્યુનિસીપલ મેયરોનિચ્છમાં બેનાજમાં વેપારીઓને પરવાના આપવાની સંબંધમાં મ્યુનિસીપલોટીસે ધણી બહોળી સત્તાઓ આપવામાં આવી હતી અને કોલેસીલના મુકાદમો સામે છરડેને અધીલ કરવાની છુટ મુકાદમો આવી હતી. અને છરડેને દરજ્જાને આસાધીય તરીકેને નહિ પણ કોલેસાર કાવનાર તરીકેને કાવનાર આપ્યો હતો. પરિણામે મુકાદમો રહે એવા મુકાદમો આપ્યો છે કે મેજસ્ટ્રેટના મુકાદમો સામે પેલે જઈ શકે નહિ. આ રીતીથી મેજસ્ટ્રેટના મુકાદમોમાં મુજબ વધાવત હોવાનું પરિણામ આપ્યું છે અને એવું તથાપણ આવે છે કે મ્યુનિસીપલોટીસેથી અધીલ સીધી ધીમ મારતોજ માં લઈ જોઈએ.

એવી ફરિયાદ કરવામાં આવે છે કે ૧૯૧૬નો ૭૭ મો બિલ કમિશન ઉપર પરાણે નાખવાને, આ પ્રાંતના સરકારના અધિકારી તરફ વિશ્વ જઈને અને એ સંબંધ ઉપર આ ના બનીએલા વિવાદોને કારણે આપમજુરના કરીને કારણેના કેપ પ્રાંતના સરકારને સેવાની સત્તાને ઉપરોક્ત છે.

આ લીગ દરીથી કારણુજનક છે કે આ સંવાદનો તકાલ એવું જતાવી આવે છે કે એશીયાટીક કરતી ઉપરના સંબંધમાં સરકારે સખતે સખત નમનાઈ પાવેલી છે. એવું માનવામાં આવે છે કે એવા પ્રતિબંધો સરકાર નીચી કામ નથી અને નીચી સરકારે નહિ એવું એ કારણે કુરવાર કરી આવે છે. પાલમિન્ટના સખેએ એવું છે કે આ મયદાને હેપ વીટવેલરસ વેનમું દિલ્લી વેપારીઓની સંખ્યાને વધતી અસાધ્ય છે. આ કામદારા સુતરમાં દિલ્લીએએ આજ વરસની દી યુગથી રહે મી ૧૯૨૬ સુધીમાં ૧૪૧૦ નવા પરવાના આપ્યા છે. અને આમાં મોટા ભાગને આજ રીકમ કારણેથી મોટા સંખ્યાને આપવાને

હતો. એ ટાકિસીયમાં તથા કામદારી એવેને સહત આપવામાં આવેલી છે એ વિવાદ ખીજા દિલ્લીએને વધવાટ ગેરકાયદેસર હોય તે આ લીગ ખ્યાલ ખેંચે છે કે સરકાર પોતાના અધિકારીઓ મારફતે એમ કામદારા બેવીજ સ્થિતિ ઉભી કરે છે.

આ લીગ આ પ્રાંતમાં વ્યાજ્ઞતી લગભગ સંખ્યા પ્રવૃત્તિઓ પ્રતિનિધિત્વ ધરાવનારા માણસોની અનેલી છે. અને આ દેશના અવિખ્યતું એમને કે જે દક્ષિણ આફ્રિકામાં દિલ્લી કામની કામરીમાં સમાવણું માનવામાં આવે છે તે તરફ મુખ્ય ધ્યાન ખેંચવાને સ્થાપવામાં આવી છે. અમુકી પ્રવૃત્તિઓ ખીજા પ્રાંતમાં પણ ચલાવી સખતા કાયદેસર ઉપાયેથી એશીયાટીક સવાલ તરફની દક્ષિણ આફ્રિકાની ખરી મુજબ કાય વલણ નહીં કરવાનો પ્રયત્ન આપવામાં આવે છે.

**હાઇકોર્ટમાં સત્યાગ્રહી વહીવટોના મામલો**

અમદાવાદના મેજિસ્ટ્રેટ રા. હવણલાલ તત્પતમ દેસાઈ અને રા. વલ્લભલાલ ઝવેરલાલ પરેલ તથા વહીવટી રા. ગોપાલાલ સમસંદ હાલેલકર રા. કૃષ્ણલાલ નેરસીલાલ દેસાઈ, રા. પ્રવીણલાલ જાંબરજી ઝવેરી અને રા. અણીલાલ વલ્લભજી કોઠારી-જીમલે સલામતની પ્રતિજ્ઞા પર સહી કરી હતી તે પછી આ વરણા બુલાલ પ્રાજની તરફ વારીએ મુખ્યતરીકે કાંઈકેટલું તરફથી લેખને એવી નેમીક આપવામાં આવી હતી કે આ પ્રતિજ્ઞા લેવા માટે તેમની સહકાર માટે પુરવઠી ન લેવી કેવો પ્રુલાસો કરવા તેમણે હાથકે ચલુ. આ નોટિસની સુનવણી લાખ મેનદના કો આપણીક સર તોરમને મેકલાઈક, સર જહોન ડીલન અને મી. કમલજી આજણ મઈ હતી.

અમદાવાદના ડિસ્ટ્રીક્ટ જજ મી. દેનેડીએ હાઇકોર્ટના રજીસ્ટ્રારને એક ખત મોકલ્યું હતું તેમાંથી આ મામલો કિત્તવન થયો હતો. તેમાં તેમણે સલામતની પ્રતિજ્ઞા લેવાર વહીવટ-મેજિસ્ટ્રેટનાં લાખ જણાવીને એવા સુદાં રજા કર્યાં હતાં કે (૧) આ ગુદરચેતી સાથે તેમને સલામત મળે છે અને સલામતની પ્રતિજ્ઞા લેવા વિષે તેમને પુલાસો મળ્યો છે. તેમણે જે પ્રુલાસો આપ્યો છે તે સુતોપકારક કામલો નથી. (૨) સલામતની પ્રતિજ્ઞા લેનાર પેલેટ કાયદાને જ નહિ પણ કમીટી નહીં ફરે એવું ખીજા કમલ પણ મુકાદમો વિરોધ કરવાને સંધાય છે. એ કિપરાંત કેટલાક ગેરકાયદેસર ફરેલે પણ કરવામાં આવ્યાં છે. આવા (સલામત સલામત) મંડળમાં જાહેર રીતે એવાનાર માણસ વહીવટ તરીકેની પોતાની ફરજ અને તેની સનદની કારતો કેમ પાળી શકે એ અમલદાર થયો. (૩) સલામત ચેમ્પ નખતને માટે સુલતવી રાખવામાં આવ્યો છે તેનાથી તેમના પોતાના મન ઉપર કમલ પણ આસર હતી નથી. એ કામ સીધી કે આજકારી રીતે સલામતીઓનાં ઉપદેશથી અને તેમની અસરથી કર્યાં છે તેની જવાબદારીમાંથી તેઓ જમી શકે તે માટે જ આ સુલત સુલતવી રાખવામાં આવી છે એ વિષે તેમને સહેલ મળુ શકે નથી. (૪) આ ગુદરચેતી એમને ધણીજ કદર છે, અને તેમને પ્રુલા વરસથી પોતે જોજાપે છે. પણ આ કામમાંથી તેઓ પ્રુલા ન પડે શાં સુધી વહીવાલ કરવાને તેઓ નાલાખક છે એમ કરેવામાં આવ્યું છે. આ સુદરચે

પણ એ મેરિટને જે એને વિષે તેમને કાંઈ અધિકાર નથી, અને "અમદાવાદમાં રમખાણોના બનાવોને લીધે કદાચ તેમની સામે કાંઈ પગલાં લેવાની જરૂર રહેશે નહિ."

વકીલો તરફથી સર ચીમનલાલ સેતલવાડે મુખ્ય દલીલ કરી હતી. તેમાંની મુખ્ય ત્રણ મુજબ હતી:—

(૧) સલામતની પ્રતિજ્ઞા અને અમદાવાદના બનાવો વિષે વિવેચન કર્યા પછી તેમણે જણાવ્યું કે, આમાંના કેટલાક વકીલો અમદાવાદનાં રમખાણોમાં ઉસ્કરણી કરવામાં સામેલ હતા એવો ખ્યાલ ડિસ્ટ્રીક્ટ જજને હોવાથી એમણે કાંઈ કોર્ટમાં લખ્યું હતું. પણ જે તપાસ અમદાવાદમાં કરવામાં આવી છે તેમાં આ વકીલોની સામેલગિરી વિષે કાંઈ પણ પુરાવો તરી આવ્યો નથી. આથી ઉલટું રમખાણ સમાવવાને તેમણે બનતી ઠાણીશ કરી હતી એમ જણાયું છે. ડિસ્ટ્રીક્ટ જજના આ અભિપ્રાય વિષે વડા ન્યાયાધીશને પુછ્યું ત્યારે સર ચીમનલાલે તેમના કામળના આ શબ્દો ઉપર ખ્યાન ખેંચ્યું કે, "અમદાવાદમાં હમણાં બનેલા બનાવોને લીધે કદાચ તેમની સામે કાંઈ પગલાં લેવાની જરૂર રહેશે નહિ" આનો અર્થ એવો જ છે કે, તેમને વિષે અમદાવાદની ક્રીમીનલ આમળ તપાસ ચલાવવામાં આવશે.

(૨) "સિવિલ ડિસોબીડિયન્સ" એ શબ્દનો અર્થ એવો થાય છે કે, કોઈને ઇન કે અડચણ કર્યા સિવાય સભ્યતા પુર્વક કોઈ ચોક્કસ કાર્યને તોળે ન ચલુ. જે કાંઈક કરવાનું કોઈ કારણે કરાવતો હોય તો હાથ બેઠીને એ સવું અને તે કરવાની વિષે કુપુર્વક નાં કહેવી એ જ અર્થ છે. આ વિષે વડા ન્યાયાધીશના સવાલનો જવાબ આપતાં તેમણે કહ્યું કે, કાયદાથી જે કરવાની મનાઈ કરવામાં આવી હોય તે કરવું એ "સિવિલ ડિસોબીડિયન્સ" ન કહેવાય.

(૩) સલામતની પ્રતિજ્ઞા મુજબ કેટલુંક બાધિત સાદિલ કરી પ્રકટ કરી વહેંચવામાં આવ્યું હતું અને ડીફિન્સ ઓફ ઇન્ડિયા એક્ટ મુજબ બાધિત કરવામાં આવેલાં એક બે નાનાં ચોપાનિયાની શિલાહાપની નકલો વહેંચવામાં આવી હતી, તે સિવાય બીજું કાંઈ પણ કરવામાં આવ્યું નથી. છેવટે તો એમ પણ માલુમ પડ્યું છે કે આ કૃત્યેથી કાયદાનો ભંગ થયો નથી; કારણ કે, સરકારી કુકમથી તો અમુક સ્થળે અને અમુક વખતે છાપાલાં અને પ્રકટ થયેલાં ચોપાનિયાને જ બહારથી આવતાં અટકાવવામાં આવ્યાં હતાં. સરકારને એવી સલાહ આપવામાં આવી છે કે આ વિષે કાંઈ પણ કામ ચલાવી શકાય એમ નથી.

(૪) કોર્ટને વિચારવાનો સવાલ એ હતો કે, કાંઈકોર્ટને ડેટરસ પેટન્ટની ૧૦મી કલમ મુજબ અને ૧૮૨૭ના બીજા કાયદાની ૫૬મી કલમ મુજબ એવા કંઈ સંબંધો ઉત્પન્ન થયા હતા કે જેને લીધે વકીલોની સામે કાંઈ પગલું લઈ શકાય? અત્યાર સુધીનાં મુદ્દા ઉપરથી તો એમ જ સ્પષ્ટ થાય છે કે, (અ) ધંધા સંબંધી ગેરવરતણકથી અથવા (બ) ધંધા સાથે સંબંધ ન ધરાવતી ગેરવરતણકથી માણસને અસ્તિત્વ ઉપર કલંક આવે, અને તેથી તે વકીલ તરીકે કામ કરવાને નાલાયક ગણાય—એ બે પ્રકારની વરતણકના કારણે જ સનદને ઇન પહેંચાઈ શકાય છે. સર ચીમનલાલે જણાવ્યું કે, અહીં જે આરોપ મુકવામાં આવ્યો છે તે આ બેમાંથી એક પ્રકારનો નથી. એ તો સ્પષ્ટ જ છે કે, સલામતની પ્રતિજ્ઞા ઉપર સહી કરવી એ વકીલાતના ધંધાને અંગે તો ગેરવરતણક ન કહેવાય. વડા ન્યાયાધીશે પણ કહ્યું

કરવું કે એવું તો કોઈ કહેવું નથી. પછી સર ચીમ જણાવ્યું કે, આ પ્રતિજ્ઞા લેવાથી બીજા પ્રકારની ગેરવરતણક આરોપ પણ તેમની ઉપર મુકી શકાય નહિ. આવી ધંધાથી તેમને કલંક લાગતું નથી પણ ઉલટા; આખરદાર કરે છે; કારણ કે, તેમની અંતઃકરણની મ પ્રકટ કરવાની હિંમત તેમનામાં છે. આ માન્યતા પણ હોય; પણ તેમાં કાંઈ નહતિક હોય સમાવેલો પ્રતિજ્ઞામાં ચેત્ક્રમ જણાવ્યું છે કે, સલથી અળવાનું અને કોઈને ઇન કરવાની નથી. આવી પ્રતિજ્ઞા માણસને કલંકિત કેમ ગણી શકાય?

(૫) રા. જીવજીલાલ મેરિટરની "એડિટરિયલ" ને ઉદ સર ચીમનેલાલે જણાવ્યું કે, સરકારનાં કેટલાંક પત્રમાં ટીકા કરતાં ઇન્ડિયામાં બહુ ઈંગ્લી પદવી ધરાવતા નામાંકિત મેરિટરને એ લશ્કરી બળથી સરકારની સામે ધંધાક આપી હતી તે છતાં તેમની સનદ પુસ્તકી લેવા કાંઈ પણ વિચાર કરવામાં આવ્યો ન હતો. આ ખુલાસો કરતાં સર ચીમનેલાલે જણાવ્યું કે તેમની પણ ફોજદારી કાયદાની રૂએ કામ ચલાવી શકાય; તેમની સનદને ઇન પહેંચાઈ શકાય નહિ.

(૬) આવી બાબતમાં વકીલોને શિક્ષા કરવામાં આવે તેથી ધણે જ ખરાબ લાખશે એસે, અને વકીલ વર સ્વતંત્રતાનું મુળ કપાય. જે આ પ્રતિજ્ઞામાં સંબંધો હોય તે પ્રતિજ્ઞા લેનાર ઉપર ૧૨૪ (અ) કલમ પ્રમાણે આ મુકવો બેધર્મ. પણ એ તો સ્પષ્ટ જ છે કે એ કલમ આ પ્રતિજ્ઞાનો સમાવેશ થતો નથી. આ કામ ધંધા વહેલું ચલાવવામાં આવ્યું છે; કારણ કે, કોઈ સુધી પણ ગેરકાયદેસર કામ કરવામાં આવ્યું નથી.

(૭) સર જસ્ટિસ હીટને પુછ્યું કે વકીલ અને અવચોના સંબંધ ઉપર આ પ્રતિજ્ઞાથી કેવી અસર થશે? પ્રતિજ્ઞાથી દેરવાયા સિવાય સ્વતંત્ર રીતે પોતાના અસી તેઓ સલાહ આપી શકશે? સર ચીમનેલાલે જવાબ આ કે, તેઓ સલામતી તરીકે નહી પણ વકીલ તરીકે જ અસીલના હિતની દ્રષ્ટિથી જ શુદ્ધ હુદિથી સલાહ આપશે.

સરકાર તરફથી એડવોકેટ-જનરલે જણાવ્યું કે, આ કામ ખરેખરો સવાલ તો એ છે કે, આવી પ્રતિજ્ઞા લીધા પ પ્રતિવાદીઓ કોર્ટના અમલદાર તરીકેની પોતાની જ બરાબર બનવે એવો વિશ્વાસ રાખી શકાય કે નહિ? આ ધંધાને અંગે ગેરવરતણકનો કે સામાન્ય રીતે કલંક એવો કૃત્યનો સવાલ નથી. કોરસ ટોન્ડરેઈલિવા મુદ્દામાં એમણે એ સિદ્ધાંત ટાંચી બતાવ્યો કે વકીલો ન્યાય આપવા ન્યાયાધીશના સહાયકો છે. સારા કે ખોટા બધા કાયદા પ્રતિજ્ઞાને બળવવી, અને કાંઈ પણ કાયદાનો ભંગ ન કર એ શું તેમની રૂજ નથી? કાયદાની પસંદગી વિષે પ્રતિજ્ઞા કાંઈ પણ ચર્ચા નથી; માત્ર કાયદાનો ભંગ કરતી વખતે વિષે જ મુખ્યમાં મુકવામાં આવી છે. આ વધ એ આ વિષે પોતાની શુદ્ધ કમીટીને સોંપી દીધેલી છે.

વધારામાં મી. બહાદુરજી જણાવ્યું કે ઇન્ડિયામાં કરવામાં આવે છે એ વિચારનું અમરુત છે, કારણ લાંબા સંબંધો અને સર્વ વાતાવરણ શુદ્ધ છે. જ જવાબમાં સર ચીમનેલાલે મુખ્યત્વે, વકીલવર્ગની સ્વતંત્ર ધોરણે તો ઇન્ડિયામાં તેમ જ અહીં એક જ હોવું બેધ

મને ઠેકાણે વહીવટની ફરજનું અને પ્રતિષ્ઠાનું એક જ ઉચ્ચ કારણ સમવલનું જોઈએ.

વડા ન્યાયાધીશ:—હું નથી ધારતો કે ઈંગ્લાંડમાં આવી જાતની કોઈ ફલાઓ કે પ્રતિષ્ઠાઓ જોવામાં આવતી હોય.

શર મીમનલાલ:—જુઓ આપની કોઈ પ્રતિષ્ઠાપત્રમાં તે સરકારની સામે હુકમનાર ઉપાધવાને ઉપદેશ કરવામાં આવ્યો છે.

આ કેસનો મુકદ્દમા મુલતવી રાખવામાં આવ્યો હતો.

નવજીવન

### બ્રીટીશ સામ્રાજ્યમાં હિંદીઓની અવસ્થા

ડી. સી. એફ. એન્ડરસને: ડા. આફ્રિકાનો અલુલાલ

શ્રી એન્ડરસે દક્ષિણ આફ્રિકાની સ્થિતિ વિશે નીચેના તથા જોય તેમ હિંદના ડાખાઓમાં લખ્યો છે—  
મને લાગે છે કે જોરડેલીયા અને મુઝીલાનમાં જે જે ભી લાગણી જોઈ છે તે વિષે હું લખું તે અગાઉ આફ્રિકામાં જે પરિસ્થિતિનાં દ્રશ્યો જોયાં છે તેનાં ચિત્રો હજી સારે રીતે રજૂ કરવાં જોઈએ.

કે આ ના મુનીયન પારલામેન્ટને પાયો-કોમી લાગણી.

કેપટાઉનમાં મને એક હિંદી મુસલમાન ગૃહસ્થ મળ્યો જેણે ઉચી દેવળથી સીધી હતી. તેની સુવિધાકિત અને કસ્ટોડિયને મારા મન ઉપર પ્રભુ સારી છાપ પાડી હતી. તે એડીનબરોમાં રહેતો સારે એક સ્કોચ સન્નારીને પ્રવેશો હતો, અને તેને કેટલાક મળેલાં સુદર ઊકરઓ પ્રત્યે એ ઊકરઓને માફ મન જિત્યું હતું. તે પોતે મેવો સારો માણસ હતો કે તેની સાથે વાતચિત કરવી અને કામગીરીમાં આવવું, એ એક અભિમાન લેવા જેવું હતું; છતાં મી પશુ સુધરેલી અને વિનયી હતી. છતાં આ કેપટાઉન કે જે કોમી જામતોમાં દક્ષિણ આફ્રિકામાં સઉથી વધે ઉદાર છે ત્યાં પણ તેનાં બધી ઊકરઓની સાથે હિંદીનાં લોકો એવું વરતન ચલાવતા હતા કે તેઓ ખુલ્લી તિ પશુજન દુઃખી જણતાં હતાં; એ કે મુસલમાન ગૃહસ્થ પોતાનાં બધી ઊકરને નિષ્કામ્યુંકે પ્રેમથી ચલાવતાં હતાં. માત્ર કારણ એ કે ત્યાં તેમની સાથેનો કોમી દેવેપલાલ જોઈ તીવ્ર હતો. સમય જતો, જોગખાણુ થતાં તેની કમીએ અને સખળીએ વાર્તા કહી સારે મારા દેશગાથિવા માવી રીત વર્તી સહયા છે એવો વિચાર આવતાં મારા મનમાં શરમ અને ગુસ્સાની લાગણી ઉભરી આવી. આ હિંદી ડોક્ટરે પ્રકાશપાત્ર સક્રિયથી, કેપટાઉનની પાલમિટમાં 14 ધરખારા હિંદી અને સીદી મતદારોના મતદાર ડિવિઝની અવસ્થા કરી હતી. પરંતુ એ કે એડીનબરોમાં જે પ્રભુ હવે ડોક્ટરી પદવી મેળવી હતી અને જે રોપીઓના સમાગમમાં હું આવ્યો હતો તેમના પશુ-પરઓના કરતાં તે વિશેષ સસ્કારી હતો, છતાં તેને દક્ષિણ આફ્રિકાની મુનીયન પાલમિટમાં કોઈ પ્રત ન હતો. બ્રીટીશ જન્ય ધારણીમાંના દિવાને આમને મળતાં આ સર્વોપરી પ્રશ્નમંડળનો મુદ્દ પાયોજ કોમી લાગણી ઉપર બધાયે છે.

આ જન્ય કોમોને તેમણી નાકાલ રાખવાની એક શરત આસ કરીને જોખરાએ પહોંચીને દાખલ કરાવેલી હતી અને બ્રીટીશ પાલમિટ-સેશીસ રોડસે વધુ ઉદાર ધારણે કરેલી હિમાયતનો આગ્રહ કર્યો નથી.

### એક પાદરીની મુશ્કેલી

હું કેપટાઉનમાં હતો ત્યારે એક ઉદાર-મતવાદી અંગ્રેજ જે આગેવાન પાદરી હતો તેના એક દેવળમાં ઉપદેશ આપવાનું નિમંત્રણ મને મળ્યું હતું. એ પાદરી શ્રી ગાંધી અને મીસીસ ગાંધીના તથા તેમના ઊકરઓનો મિત્ર હતો અને નાતાલમાં તે હિંદી બીરબીટીઓનો મુસ્ત સહાયક હતો. હું ઉપદેશ આપવા જ્યારે ત્યારે શ્રી ગાંધીને ચિરંજીવી મારી સાથે હતો અને મને ખાતરી હતી કે કંઈ નહીં, તો આ એક દેવળમાં તે કોમી દેવેપલાલ બીલકુલ બતાવવામાં આવશે નહીં, અને શ્રી ગાંધીના ચિરંજીવીને દેવલમાં દાખલ કરવામાં આવશે. મને આની વિશેષ ખાતરી હતી તેવું કારણ એ કે મને એમ કહેવામાં આવ્યું હતું કે આ દેવળના શોક્ષમુદે હિંદમાં ખીરતી મીશનના કાર્યમાં મોટી રકમ ખર્ચી છે અને આ દેવળના ભકતો હરેક વર્ષે ચોક્કસ અનાથ ઊકરઓ મારે નાણાં પુરાં પાડવાતા કામમાં હિંદી ખીરતી મીશનનોને પોતાની મદદ આપવાને આતુર રહે છે. આથી ત્યાં ઉપદેશ આપવા જવાને અને કોઈ ખર્ચકા લાગ્યો નહીં, અને શ્રી ગાંધીના ચિરંજીવીને હું મારી સાથે લઈ ગયો, એ કે તેણે અને પોતાને સાથે લઈ જવાનું શું પરિણામ આવશે તે વિષે અગાઉથી જ ચિંતનો હતો. મારા વજવાને ઉપદેશ આપવા જવા પુરવે પોતાના ગૃહમાં તેને સંપૂર્ણ માનથી આવકાર આપ્યો. પરંતુ તે વેળાએ જ્યારે મેં તેને એમ કહ્યું કે એ ઊકરો મારી સાથે ઉપદેશવેળા દેવળમાં આવવાનો છે ત્યારે તે કંઈક એવેની અને મુશ્કેલી વશ થયેલો જણાયો. એ દેવળમાં આવ્યો પણ ખરો; પરંતુ બારણાની પાસેજ છેક છેવાડે તેને એક એક મળી. એ ખુલ્લું છે કે આટલી હદે ત્યાંની લોકલાગણી જઈ શકે એમ હતું. આ દેવળવાળાઓ હિંદી ખીરતી મીશનોને ઉદાર રકમો પુરી પાડી શકતાં અને તેમનાં ઊકરઓ પણ એવી મદદ આપવાને તત્પર હતાં, પરંતુ એક સઉથી વિશેષ માનેનીય ગૃહસ્થના પુત્રને પોતાના ખીરતી દેવળમાં આવકાર આપી શકતાં નહતાં અને તેમાં કેપટાઉન જવા દેવળવાલો સહેલા દેવળમાં પણ વિના જોખમે તેમ થઈ શકે એમ નહતું. તે સામે અહીંની લોકલાગણી આટલી બધી સખત હતી.

### ઓરેન્જ ફ્રી સ્ટેટમાં ખુલ્લી દાવ

હવે હું મારા અનુભવનો એક બીજો અણવાળેજ દાખલો મોકલું છું. શરદીના તાવનક દુમલાઓથી હું શેરીસ્મીયમાં પટકાઈ પડ્યો. એથી મેં જોહાનીસબર્ગ માણે ફરવાને નાકાલે સીધા કેપટાઉન જવાનો મનસુબો કર્યો. પરંતુ તેમ કરવામાં મુશ્કેલી હતી. શ્રી ગાંધીનો ચિરંજીવી મારી સાથે હતો અને ઓરેન્જ ફ્રી સ્ટેટમાંથી સીધી રેલવે પસાર થતી હતી. ઓરેન્જ ફ્રી સ્ટેટનો અર્થ હિંદીવાનો મારે બધીવાળો મુલક ગણાય છે. છતાં મેં જોખમ ખેડવાનો નિમ્મય કર્યો અને તેને મારી સાથે લઈને મુસાફરી કરવા માંડી. પ્રવાસમાંજ હેરીસ્મીય સ્ટેશનના પ્લાટફોર્મ ઉપર પ્રભુજન લોકોકેરથી જણાઈ અને એક લશ્કરી અમલદાર મારી પાસે આવ્યો, અને મારી પાસે ખુલાસો માગ્યો. મેં તેને અને કોણ હતો

અને થા ધણે જતા હતા તે કોઈક કહી શકું છતાં તેણે  
 ધારી માણેથી એવી ઘેખી બાંધણી મળી કે અને એરેન્જ  
 ડી સ્ટેટમાં કમલિ થાળીયું નહીં; અને તે જ્યારે એવી  
 બંધણી આપી સારે અને આજણ સંધવાની પરવાનગી મળી.  
 એ કંડા સુપ્રભાતમાં ફેરીકમીમના રહેણને હોડાનાં મેલં ઉપર  
 જે મંડકીભર્યા વિન્દો તરવરી હુડ્યાં હતાં, તેમજ એક  
 હિંદી મારી સાથે રેલ્વેના ડબ્બામાં છે એવા સુમાચાર કાંબળતાં  
 તેઓ જે રીતે આરા ડબ્બાની આસપાસ ફરી વળ્યાં હતાં, તે  
 હું કદીયે વિચારી શકું એમ નથી. તેમણે મારા થબ્ડ ઉપર  
 વિશ્વાસ નુ રાખ્યો એટલુંજ નહીં પણ મેં એ પ્રદેશમાંથી  
 સીધા સ્વભાવ જવાની ઘેખી બાંધણી આપ્યાં છતાં સરહદના  
 રહેણને મારા પહેલિયા અગાઉ તે સુખથી તાર પણ પહેલિયા  
 સુકયે, અને મેં મારા હિંદી સહય રીતે માર્ગમાં પાછળ  
 છોડયો તો તુડી એની ખાત્રી કરવા એક રેલ્વે અમલદાર  
 મારા ડબ્બામાં આવ્યો સારે મને સગાર આશ્ચર્ય લાગ્યું.  
 આ નમુનેદાર દાખલો મેં ઉપર એટલા માટે ટાંક્યો છે કે  
 જેથી દક્ષિણ આફ્રિકામાં જન્મેલા અને પોતાનું ધર કરીને  
 રહેલા હિન્દીઓને પણ દક્ષિણ આફ્રિકામાં કેવી અસાધારણ  
 સુરક્ષાઓ વેદની પડે છે, એ ખ્યાનમાં રહે. એરેન્જ ડી  
 સ્ટેટને આખોએ પ્રદેશ સગલમ તદ્દન હિંદીઓથી સુકત છે,  
 અને તેમાંની ફરેક જણ એવા નિશ્ચયવાળો જણાય છે કે ત્યાં  
 વસવાને એક પણ નવા હિંદીને પ્રવેશ કરવા દેવા નહીં-પછી  
 બંધેને તેણે ગમે તેટલી જીવણી મેળવી હોય કે ગમે તેવી  
 પદવી પ્રાપ્ત કરી હોય. ટાંસુવાલ ધીરે ધીરે આવીજ રાજ્ય  
 નીતિને અનુસરે છે. મારા સ્મરણમાં છે તેમ થોડાં વરષ  
 અગાઉ ટાંસુવાલમાં ૧૨,૦૦૦ હિન્દીઓ હતા અને હાલ  
 ૫,૦૦૦ થી વધુ નથી.

મને અવર નવર એ પ્રશ્ન મુજબમાં આવ્યો છે કે દક્ષિણ  
 આફ્રિકામાં મજુરપક્ષ, જેમ ઇંગ્લેન્ડમાં મજુરપક્ષ મેં છે  
 તેમ, આ ભાગતોમાં હિંદીઓનો પક્ષ નહીં હોય પરંતુ ખુદ  
 આ પ્રમુખ દક્ષિણ આફ્રિકાની સમગ્ર પરિસ્થિતિનો ખોટા  
 ખ્યાલ પ્રકટ કરે છે. તેમ તે કોમી પ્રશ્ન સમજવાની તેનાં  
 પુસ્તકની નિષ્કળતા દર્શાવે છે. એમ અલગ સામાન્ય  
 સુધ્ધમાં કહી શકાય કે ઇંગ્લેન્ડમાં કોઈ કોમી દવેપલાવ નથી,  
 કારણ કે ફરીઆઈ સંકરનાં સહેરો બહાર એશિયાઈ અને  
 આફ્રિકન ઓલાદનાં સરદાર અને એમી બાગ્યેજ અચડાઅચડા  
 માં આવતાં જણાય છે. વળી તેથી વિરોધ તો એ છે કે  
 ભૂદાં ભૂદાં કોમી જીવનવ્યવહારનો ધારણથી રાષ આર્થિક  
 પ્રશ્ન ઉભો થતો નથી. આથી દક્ષિણ આફ્રિકામાં કોમી  
 દવેપલાવનાં જે સ્ટ્રીટક તરવો અને સમગ્રીએ માણસ પડે  
 છે તેનાં ઉભાંડમાં એકમિત થયલાં નથી. આપણે પ્રાચીની  
 નિષ્કળ સેમ મોટે ભાગે એરેન્જીઆ અને ન્યુક્લીલાંડમાં પણ  
 આવીજ વસ્તુસ્થિતિ છે; અને એજ મોટે ભાગે એ પ્રદેશો  
 કોમી દવેપલાવથી સુકત હોવાનું કારણ છે. પરંતુ દક્ષિણ  
 આફ્રિકામાં અને એરેન્જીનાં મજુરોમાં જીવનવ્યવહારનાં  
 સમગ્ર હરેક હેતુમાં કોમી એક એક સુખ્ય સુદો ઉપસ્થિત  
 થયેલો છે.

આર્તની લાગણી અને કોમી લાગણીને સુડાખણો  
 જેવા તેની અધે રહેલા છે તેમનાં સંવાયમાં કોઈ પણ  
 અભુજ આ કોમી પ્રશ્ન મોટે ભાગે સર્જાયાથી છે, એ સમગ્ર  
 શકશે નહીં-ફેટકી વખત તેમ કુડાખણો હિન્દીઓનાં સાતિ-  
 એક સાથે કરતાં એ સાબળે છે, અને મેં પોતેજ તેનાં

સુખનું સરખાપણ અવરનવર દર્શાવેલું છે તેમ એક જ  
 પછું દર્શાવતા દાખલા પેઠે તેના ઉપયોગ પણ હશે  
 પરંતુ હિંદીમાં સાતિ એ એક જીવકાલનો અવરોધ બંધ  
 તેનાં પક્ષાં અનિષ્ઠ લક્ષણો થરતાં અપ છે અને કાલે દે  
 સરી જશે. એવી અપા રહે છે કે સાંત્રવ જીવનની પ્ર  
 કાલે સાતિનું અમાણી, સામાજિક પ્રતિપાંક સ્વરૂપ બ  
 થશે. તેના એક દાખલો હું આપું છું; હું જ્યારે  
 બારમાં હતો સારે એક ઉચ્ચ જીવણી અને સંસ્કૃતિ  
 સંસ્કારી થયેલો જીવાન વિદ્યાર્થી અને વાતો કરતા ક  
 એક મહોલ્લા આજણ આવી પહેલિયા એટલે તે માર  
 વિખુટો પડ્યો. મેં તેને તેમ કરવાનું કારણ પુછતાં  
 કહ્યું કે મેં જાણ્યોને મહોલ્લો છે અને જાણ્યો  
 મહોલ્લામાંના મારા પ્રવેશથી અશુદ્ધ યાવ. આ બેરો  
 બેકાર અપરણ્ય "રહેલો" ત્યાં લેડુજ દહું, અને મા  
 ભાતિને ચાહનાર હરેક જણ તેને ધિકાર્યા વિના રહેજ ન  
 પરંતુ અહીં એક ફેર રહેલો છે અને તે એ છે કે વ્યવ  
 રીતે હરેક જીવાયથી માણસ મેં ઉપર બતાવી તેવી રીતિ  
 ઓથી પુરંપુરે શરમાવ છે અને તેમને બચાવ ન કરી શક  
 એવી હોય છે, જ્યારે દક્ષિણ આફ્રિકામાં કોમી દવેપલા  
 અને અલગ-બાકાત રાખવાનું ફરી જીવાયલા અને ઉ  
 સંસ્કારી માણસમાં પણ તીમ અંશમાં જણાય છે. બં  
 કોઈ નવો રોમ હોય તેમ તેઓ તેમ બચકર સ્વરૂપવ  
 હોય છે અને તેનાં સખળી સખતાઈ બિબહુત કમી થયા વિ  
 જળવાઈ રહી છે.

હિંદીઓ અને મજુર વચ્ચેનો પ્રશ્ન

કોમનાં સખળા વર્ગોમાં કોમી લાગણી એટલી બધ  
 અસાધારણ રીતે અજીવન છે કે દક્ષિણ આફ્રિકામાં હિંદીઓ  
 મજુર વર્ગનાં પક્ષની સંપૂર્ણ સહાયુક્તિ ઉપર આધાર રાખે  
 એ કહી સંભવિત નથી, એ કે યતન મજુર પક્ષના કો  
 કોઈ આગેવાને તેમની દિશાવત કરશે પુષ્ટું કહેલું હ  
 ખરું. દમણી તાજેતરમાં અને એક અચળના કમચા  
 મળ્યા છે, તેથી જાણ્યું છે કે દક્ષિણ આફ્રિકામાં મજુ  
 વરમના સંધો (યુનીયનો) યાપણુવારોના સખની સામે થપ  
 છે અને તેમણે પોતાના ડોળામાં "વચોદવાળા" મજુરો  
 દાખલ થવાનું નિમંત્રણ કરેલું છે. આ નુનું અસુર  
 એકાથુ ફેટકો બળો વખત કરશે, એ હું જાણ્યો નથી તેમ  
 તેનું મારતવિક વગળ ફેટકું પડશે, એ હું આખેજ કહી  
 શકીશ. પરંતુ હું જાણું છું જાણું છું કે મેં જે મજુરોમાં  
 મજુર કોમી દવેપલાવે ત્યાં જોયા છે તેમાંના ફેલક  
 મુશોખમ મજુર વર્ગો તરફના હતા. તેમણે મને એજ  
 કહ્યું હતું કે જ્યાં હિંદીઓ અમારાં મોહાંમાંથી પેાડે  
 પડાથી છે છે અને અમને જુએ કરવા જેવી નિયતિમાં આજુ  
 સુકે છે." બરેજ આવું થયન હરેક અને તરેકે ત્યાં વપરામ  
 છે. હું ચોતે તો એમ અમણું છું કે આવું જોડાણ ફેટકી  
 પ્રકારે નિકાલ આણુનાઈ થશે નહીં; અને હું કેવળ રાજ  
 વધારવાની પ્રવૃત્તિ કરવાનાંવાળાઓ કામે વાપરવાનું એક  
 સેમ મજુ છું. મુશોખમ મજુરવર્ગની અને હિંદીઓની  
 મજુરોએ વચ્ચે ફેટકું નહીં જેવું મહાંક મળતાપણું છે,  
 એ જણાવવાને હું ઉપદાઈનાં મજુર પક્ષના એક આગેવાને  
 મળ્યો અને તે એક સાચો આર્તર રાષ્ટ્રીય જાવનાવાળો,  
 કોમી દવેપલાવથી રક્તિ અને ઉચ્ચ શયોવાળો પુરુષ હતો.  
 પરંતુ તાજેતરના બિબિયાઈ કમલાં ઉપરની અહીં મેળા તે એ

બોલ્યા છે તેથી અને બંધાયું છે તે દિ-દી અભિલાષા-કાની વિરુદ્ધ છે. એ પણ યાદ રાખવું જોઈશે કે મહુર પક્ષના સલાસદો દક્ષિણ અફ્રિકાના રાષ્ટ્રીય અતવાદીઓના તરફ વધુ ને વધુ ઘણતા બંધ થઈ ગયે છે અને આપણે ક્યારેય બંધુ છે તેમ આ રાષ્ટ્રીય અતવાદીઓની રાજ્યનીતિ અંગ્રજી રીતે કામી દેવેલાવથી બરપુર છે.

**શ્રી. ગાંધી અને મહુર પક્ષના આગેવાનો**

૧૯૪૪ ના કારકામાં દક્ષિણ અફ્રિકામાં ગેરવે અને ખણોની હાલતો પડી હાલે અને તેમના તાત્કાલિક હુકમથી આગેવે દેશ પક્ષાપાતને પામ્યો અને, હું તે વેળાએ શ્રી. ગાંધી સથે પ્રીટોરિયા પહોંચ્યો હતો. અમે ધણા નેતરીયાવાન હતા; કાન્ય અમારી ટ્રેન ઇસ્ટર્ન પસાર થઇ શકી હતી; અને તે પછી કમળાંકી આડીએ લગભગ ત્રણ અઠવા-ડીયાં સુધી આગવામાં આવી હતી. પ્રીટોરિયા આવતાં વેંતળ શ્રી ગાંધીને મહુર વર્ષના આગેવાનોએ નાણા હતા અને પુણ્યુ દલ કે તેમની સાથે તેઓ આ કરતાણમાં સામેલ થશે કે કેમ. એક કાણુ પ્રજા શોભા વિનુ શ્રી. ગાંધીએ તેની ના પાડી અને અને લાગ્યું કે ઇંગ્લાંડની પક્ષભેદની રાજ્યનીતિ અનુસાર જેને આ એક સવેનિચ લાક્ષ્ય મળી શકે તેની ના કહેવામાં શ્રી ગાંધીએ એક નિર્ણય લેવાનો વિચાર્યો. અને એ તદન કમ્યોક્ષસળ લાગ્યું કે સમય તદન સામાન્ય હોત અને અસાધારણ ન હોત તેથી જો બેડાજની આવી વાત કહેવામાં આવી હાલ નો શ્રી. ગાંધી સ્વતંત્ર નહેત. કારણુ અ્યારે એક પક્ષની કુળ માન્યતા કેમી સ્વેર્પરીપણા ઉપર ક્યામલી છે અને અ્યારે દિ-દીએને યુરોપીઅન મહુર સામાન્ય રીતે ઉતરતા હેખે છે ત્યારે ઉપર હ.મ રાખનારી શરતો સિવાય ખીજ કાષ રીતયું બેડાજ સંભવી શકેજ નહીં.

**ટાંસવાલ બ્રીટીશ ઇન્ડિઅન એમ્બર ઓફ કોમરસ**

ઉપથી સરચના સેક્ટરી હખી જણાવે છે કે:—તા. ૭-૧૦-૪૯ના આરગનાર અને તરફથી જે રેકવીઝીશન બદાર માડવામાં આવ્યું હતું તેને આગેવાન વેપારીઓને પુરતો ટેકા મળવાથી મહુર સાહેબોની એક મીટીંગ તા. ૧૩-૧૧-૪૯ના રોજ શ્રી. એમ. એમ. દાદલા પ્રદાનમાં બોલાવવામાં આવી હતી. લગભગ ૬૫ અક્ષરથી મહુર ત્યા હતા. મીટીંગનું પ્રમુખપદ શ્રી. યુસુફ પટેલની રુખાસ્ત અને શ્રી. મુજીય પટેલના ટેકાથી શ્રી. હાજી મુસાજી કુવાડીયાને આપવામાં આવ્યું હતું. ત્યાર બાદ મહુરની જુરૂરીયાત ઉપર આગેવો ચ્યા અને મહુરના અમલદારોની ચુટ્ટી થતાં શ્રી. હાજી હખીએ મેમ્બરના પ્રમુખ તરીકે શ્રી. યુસુફ પટેલના નામની દરખાસ્ત મુકી તેને માટે શ્રી. પટેલે નામરજી બતાવી, પ્રજા શ્રી ઇ. એસ. કુવાડીયાએ શ્રી. હાજી હખીની દરખાસ્તને વધુ ટુકો આપવાથી સરવાળુએ શ્રી યુસુફ પટેલ પ્રમુખ તરીકે ચુટ્ટાયલા બાદેર થયા. આ ચુટ્ટીને શ્રી બરૂચી અને શ્રી. મુજીય પટેલ અનુમોદન આપ્યું હતું. આ સેક્ટરીની ચુટ્ટી માટે શ્રી. હાજી હખીએ શ્રી. રાખ રસુલ સરખુદીનના નામની દરખાસ્ત મુકી હતી. પણ શ્રી.

સરખુદીને સેક્ટરીની ચુટ્ટી ખીજા કાષ મહુરના નામ સુચવાય તે સાથે જો કોટથી કરવા હુજી બતાવી. શ્રી. ફેન્સીએ એવો વિચાર દર્શાવ્યો કે સેક્ટરી વાઈસ પ્રેસીડન્ટ જો સેક્ટરી અને ટ્રેઝરર બંધી મામલ ચુટ્ટાવા બેઠાએ અને તેવલે આ સેક્ટરી શ્રી. રાખ રસુલ સરખુદીન, જો. સેક્ટરી શ્રી. મુજીય પટેલ, વાઈસ પ્રેસીડન્ટ શ્રી. મુલેમાન જખારીવા અને ટ્રેઝરર શ્રી. મહમુદ દાદુ, માટે દરખાસ્ત કરી, જેથી શ્રી. હાજી હખીએ પોતાની દરખાસ્ત ઘાળી જેથી શ્રી. ફેન્સી દરખાસ્તને ખીજા સાથેજો તરફથી ટેકા મળતાં પસાર કરવામાં આવી હતી. એ પ્રમાણે અમલદાર ચુટ્ટાયા બાદ એમ્બરના અધારણ અને તેના ધારાઓનો ખરડો બતાવી રજુ કરવા અને સેક્ટરી આ, મેસરસ બરૂચી, ઇ. એસ. કુવાડીયા, હાજી હખીય, રજુકોડ પટેલ, સાહ અને પારેખ, એટલા મહુરનો એક કમીટી નીમવામાં આવી હતી અને એ કમીટીએ આવડી મીટીંગમાં ખરડો રજુ કરવો એમ દરખાસ્તમાં આપ્યું હતું. શ્રી. દાદુએ- પોતાની ખીલગિમાં એક રૂમ એમ્બરની ઓટીસ માટે આપવાની આપણ બતાવી હા. અને માટે મેમ્બરોએ એમનો આભાર માન્યો હતો. બાદ મીટીંગના પ્રમુખનો આભાર માનવારો અને આવડી મીટીંગ એક અઠવાડીયા બાદ બોલાવવાનો દરખા પસાર કરી મીટીંગ ખરખાસ્ત થઈ હતી.

**બ્રીટીશ ઇન્ડિઅન સ્ટીમ નેવીગેશન કંપની**

**સ્ટીમરોની ખખર**

સ્ટી "કારાગોલા" આવડી તા. ૨૪મીલા અરસામાં માલ અને ઉતારમે લઇ ડેલાગોઆમે, ખેર, ઝાંઝીપુર અને ખખ્યાસા થઇ મુખ્ય જવા ઉપડશે. સ્ટી "કુરોઆ" તા. ૨૫ મીના આવી તા. ૨૯ નવેમ્બરના અરસામાં ડેલાગોઆમે, મોહાલગીક, ઝાંઝીપુર ને મખ્યાસા થઇ મુખ્ય જવા ઉપડશે. આ લાખની સ્ટીમરોમાં ઉવાડોએ ખસક અખ્યામાંજો લેવામાં આવે છે માટે દેશ જનાશએને કીકરને બહોખસ્ત તાકીર કરી લેવા વિનંતિ કરવામાં આવે છે. વધુ ખુલાસો શેખ હીમેદ, ૩૭૦ પાખન, સ્ટી. ૪૩૩૫૫ એ સ્થળે મળવાથી અથવા લખવાથી અથ્થુ શકશે.

**આવડાઈ ૧ થી ૫**

ખીસ્તી	હીક	મુસલમાન	ખરખી	મુથેદવ	સુકી
૧૯૧૯	૧૯૩૬	૧૩૩૯	૩૨૨૯	કે. મી.	કે. મી.
નવે-અમર	કાર્તીક માખશર	શર	કે. અવલ		
શુક	૨૧	૫૬	૧૪	૪-૫૩	૬-૭૮
અની	૨૨	૭૦	૨૮	૪-૫૩	૬-૭૬
સ્વી	૨૩	૬૬	૨૯	૪-૫૩	૬-૭૨
સોમ	૨૪	૭૨	૩૧	૪-૫૩	૬-૭૪
મંગળ	૨૫	૭૭	૩૫	૪-૫૩	૬-૭૧
બુધ	૨૬	૮૩	૩૯	૪-૫૩	૬-૭૨
શર	૨૭	૮૯	૪૩	૪-૫૩	૬-૭૩

વેચવાના ગુજરાતી પુસ્તકો

	શી.	રૂ.
મહાભય છવન	૧	૧
હીંદી વેચવાના	૧	૧
કવ્ય વેપકમક ભાગ ૨	૨	૧
સામ્યલક સેવાના સન્મારન	૧	૧
નવલકથા સંમલ ભા. ૧	૦	૬
નાબદાર સહેનચાહ અને સહેનચાહ બાલુ	૦	૧
સ્વામી રામવીરજી ભા. ૪	૧	૦
" " " ૫ મો	૧	૦
" " " ૬ ઠો	૧	૦
" " " ૭	૧	૦
" " " ૮	૧	૦
કૃષી વારતાનો ભાગ ૨ નો	૧	૩
" " " ૩ નો	૧	૩
વીર દુરયાદાર	૧	૧
નવા યુગની વારતા ભાગ ૨ નો	૦	૬
ભારતના વીર પુરુષો ભાગ ૧ થો	૧	૧૦
ભારતના સંઘ પુરુષો	૧	૭
જનવિશ્વાસ પુરુષો ભાગ ૧ થો	૧	૦
" " ૨ નો	૧	૦
કરમ મોગ	૧	૬
મોક્ષમાળા	૧	૬
રાજ જ્યંતી બ્યાખ્યાનો	૧	૬
તુલસીદાસની સાખી	૦	૬
કથા ગુપ્ત	૦	૬
મોરો જલનો અનુભવ	૦	૬
" ૨ નો	૦	૬
" ૩ નો	૦	૬
પરમારજી સાર	૦	૬
હીંદી હાલત	૧	૬
સ્વામી શિવ્ય સંવાદ	૦	૬
કાવ્ય દોહન ભાગ ૧ ઠો	૧	૩
" " ૨ મો	૧	૩
છવનપર પ્રકાશ	૧	૧
ભારતના મહાન પુરુષો ભાગ ૧ થો	૧	૧૦
" " " ભાગ ૨	૧	૬
પુસ્ક ડી. વોર્શિંગટન	૧	૦
ભારતના સ્ત્રી સનેઠ ભા. ૩ વ ૩ નો	૧	૬
નવસર્જિત	૧	૧
જાહાજાલ પરમેષીની	૦	૧
વિચાર સાગર	૪	૦
હીંદી સ્વરાજ	૧	૩
દેસબંધક ગોપાલ કૃષ્ણ ગોપાલ અને	૧	૧
મીરમીટના કુવાલ કોપરની ચર્ચા	૧	૬
કાવ્યક સામે થવાની દરજ	૧	૬
આન-હિપ્પિકા	૨	૧૦
સમ્યકવરણ	૧	૬
આખાની વાણી ભાગ ૧ થો	૧	૭
સ્વામી વિવેકાનંદનું પત્રો	૧	૩
રામાયણનું રહસ્ય	૧	૧
અર્વાચીન શાસ્ત્ર અને શાસ્ત્રિય વિચાર	૧	૬
પ્રત્યુકે ચારગાંઈ સુંદર સીડી અર્વાચીય ત્રીજી પરમાત્મા	૦	૩
વેપકીક ધરમ	૦	૩
સીતા વનવાસ	૧	૬

સલામદનો એનેરી અંક	૧	૬
શ્રીમદ ભગવત ગીતા ગુજરાતી પદ્યાત્મક ભાષાંતર	૦	૧૦
એકાદશ સ્કંધ	૧	૬
શ્રીમદ જાગ્યવગીતા પાકું પુસ્ક	૧	૧
" " કાવ્યુ પુસ્ક	૦	૬
મોહનદાસ કરમચંદ ગાંધીનો જન્મ વર્તાવ	૧	૬
પહેલી ગુજરાતી રાજકીય પરિષદના પ્રમુખ મહાત્મા		
મોહનદાસ કરમચંદ ગાંધીનું ભાષ્ય	૦	૧
હિંદની શાળા અને પાઠશાળાઓમાં માતૃભાષાદ્વારા		
શિક્ષણ	૦	૬
સત્ય સિના બીજી કથુ નથી	૦	૬
પુસ્ક અને પત્રિકા	૦	૬
છવનદોરી	૦	૬
સત્યાગ્રહ મી. મોરીસના લખાણનો તરજુમો	૦	૬
તુલસીદાસ રામાયણ બાળકોંક (હીંદીમાં)	૧	૬
જનસમાની ગરબી	૦	૬
સુધારાના ભવાડ	૦	૪
શરીર સંપત્તીનો વધારો અને તેની સંભાળ	૦	૬
એક હિંદુ પ્રત્યે મહાન રોલ્સટોપનો પત્ર	૦	૪
માણસ કેટલી જમીનનો માલિક હોઈ શકે	૦	૬
બાળ ગંગાધર તીલકના મત અને વિચાર	૦	૬
એક સત્યવીરની કથા	૦	૬
મુસ્તફા કામેલપાશાનું ભાષ્ય	૦	૬
નીતીમય છવન અને મદસ્થ ધરમ	૧	૩
નીતી વાક્યાનુત	૧	૧
નીતીસાર	૧	૬

નિશાળની ચોપડીઓ

	શી.	રૂ.
આંકિની ચોપડી	૦	૪
અંગ્રેજી ભાષાનાર પાઠમાળા ભાગ ૧	૧	૩
ધી સેફ ઇંગ્લીશ ટીચર ભાગ ૧	૩	૦
દેશી હીસાબ ભાગ ૧	૦	૬
ગુજરાતી પહેલી ચોપડી	૧	૩
" બીજી ચોપડી	૧	૩
" ત્રીજી ચોપડી	૧	૬
" છઠી ચોપડી	૨	૦
" સાતમી ચોપડી	૨	૪
બાળ અર્પીત	૧	૦
અંગ્રેજીભાષાના ગુણતત્ત્વો	૧	૬
બાળ પોથી	૦	૬

સંવત ૧૯૧૯ની ડાયરીઓ

આ ડાયરીઓનું કદ જાણનાર ઇચ્છુ છે. તેમાં હીંદીના જાણીતા આગેવાન પુસ્તકોની તેમજ હોંડ કેવીની જાણી આપવા માં આવી છે. કેટલાક રાજકીય ગીતો આપવામાં આવ્યા છે, અને હુત્યાના મહાન પુસ્તકોના સુંદર વચનોની નોંધ લેવામાં આવી છે. આ ડાયરી ડરખનમાં રહેનારાઓને સેવીલ સ્ટીક માં આવેલા બોમ્બે પ્રીટીંગ વરકસમાંથી સી.ડી.ની કીમતે મળી શકશે. અને ડરખનની બહાર રહેનારાઓ મેનેજર ઇડીયન ઓપીનીયન, શીનીકસ, નાટાલ, એ શીરનામે તેટલી કીમત નો પોસ્ટલ ચોરડર અને ૧૨૦ની પોસ્ટેજ બીડી મોકલવાથી મેળવી શકશે. વી. પી. થી મોકલવામાં આવશે નહીં. મેનેજર, ઇ, ઓ.